

DE OORLOG, 7 oktober 1914
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27840]

[Woensdag 7 October 1914]

Inhoudsopgave

[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27840]	1
DE OORLOG De actie tegen Antwerpen: De toestand op het Westelijk oorlogstooneel. —	—
Russen en Duitschers. Op het Westelijk oorlogstooneel.	3
De toestand.	3
Te Brussel.	3
BELGIË.	3
De actie tegen Antwerpen.	3
Inlichtingsburcom voor de krijgsgevangenen. - De Belgische Legatie te "s-Gravenhage meldt:	4
Russen en Duitschers.	4
Gevechten bij Tsingtau.	4
Jaluit genomen.	4
Op het Oostelijk oorlogstooneel.	5
Oostenrijksche berichten.	5
DUITSCHLAND.	5
Hervatting der werkzaamheden.	5
De erfopvolging in Koburg.	5
ENGELAND.	5
Uitvoer uit Engeland.	5
Russische bevelhebbers onder elkander.	5
FRANKRIJK.	6
Een held.	6
GRIEKENLAND.	6
In Grieksch-Macedonië.	6
ROEMENIË.	6
Het Roemeensche leger.	6
VEREENIGDE STATEN.	6
Bestuurbare luchtballons.	6
TELEGRAMMEN.	6
Albert de Mun †	6
Nederland en de Oorlog.	7
Beslag op Tarwe en Rogge.	7
De aanhouding van onze schepen.	8
Amerikaansch Roode-Krulsschip te Rotterdam.	8
Onze scheepvaart.	8
Brood te Rotterdam.	9
Moeilijkheden voor Industrieelen.	9
Uit Maastricht.	9
Uitvoer van paarden.	9
Steuncomité te Breda.	9
Toelage aan militairen gedurende de mobilisatie.	9
Het gratis vervoer van militairen.	10
Posterijen en Telegrafie	10
Engelsche mail voor Atjeh en Deli.	10
Een Belgischen volksvertegenwoordiger in Amsterdam.	10
Op het Westelijk oorlogstooneel.	11
Duitsch communiqué.	11
Russen en Duitschers.	11
Van het Oostelijk oorlogstooneel.	11
In Russisch Polen en Galicië.	11
BELGIË.	11
Actie legen Antwerpen.	11
ENGELAND.	12
Een verweer.	12
NOORWEGEN.	12
Oorlogsverzekering	12
Uit de Petroleumindustrie.	12
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27840]	13
De algemeene toestand.	13
Vóór Antwerpen. Hoe gruwelijk de oorlog is.	14

Naspeuringen van Paul Theelen: 7 oktober 1914

Het tooneel van den strijd in Galicië.	19
Bij de kaart.	19
Op het Westelijk oorlogstooneel.	19
Antwerpen.....	19
De toestand.	19
Duitsche bewegingen op de Fransch-Belgische grens.	20
Reims.	20
Laatste Berichten.	20
Op het Oostelijk oorlogstooneel.	20
Aan het noordelijk front.	20
Russen tegen Duitschers en Oostenrijkers.	20
De slag van Augustowo.	20
De strijd in Hongarije.	21
Op Zee.	21
Een Duitsche torpedoboot vernield.	21
Een mysterie.	21
FRANKRIJK.	22
De Indische troepen in Frankrijk.	22
Een held.	23
De Duitschers in Frankrijk, ...	23
De regeering keert terug.	24
BELGIË.	24
Brussel.	24
De actie tegen Antwerpen.	24
ENGELAND.	24
Poincaré en George V.	24
BALKAN-STATEN.	24
Bulgaren en Serviërs.	24
Een bedreiging.	24
TURKIJE.	24
Turkije en Duitschland.....	24
Van Dag tot Dag.	25
Kleine Rijken en een groot Rijk.	25
Nederland en de oorlog.	26
Betaling van huishuur.	26
Steun voor de Belgische vluchtelingen.	27
De oorlogstoestand en het aantal ongevallen.	27
FRANKRIJK.	27
(Van onzen gewonen briefschrijver.) De Fransche pers en wij.	27
Duitsche krijgsgevangenen naar Algiers.	31
De terugtocht van het Fransche leger in Augustus.	31
Op Zee.	31
Mijnen in de Adriatische Zee.	31
DUITSCHLAND.	31
Generaal von Emmich.	31
In het interneeringskamp.	32
De verdediging van Kiautsjau.....	32
ROEMENIË.	33
De toestand in Roemenië.	33
ZWEDEN.	33
Contrabande	33
PERZIË.	33
Perzië en Rusland.	33
EGYPTE.	33
Onlusten in Egypte?	33
VEREENIGDE STATEN.	33
Internationale verdragen.	33
De Londensche Beurs.	33
De Londensche geldmarkt.	34
De Berlijnsche geldmarkt.	34
Het financieren van den Egyptischen katoenoogst.	34
Marconi.	34
De Duitsche oorlogsleening.	35
Opheffing verbod van uitvoer.	35
Uit de Petroleumindustrie.	35
Uit Oostenrijk-Hongarije.	36

5 **EDITIE VAN 2 UUR.**

**DE OORLOG De actie tegen Antwerpen: De toestand op het Westelijk oorlogstooneel. –
Russen en Duitschers. Op het Westelijk oorlogstooneel.**

10 **De toestand.**

PARIJS (via Londen), 6 Oct. Havas (Communiqué van 3 uur.) Op den linkervleugel breidt het front zich voortdurend uit. In de omstreken van Lille zijn aanzienlijke Duitsche cavalerie-troepen gezien, die uittrekken voor de vijandelijke elementen, oprukkende door de streek benoorden de lijn Tourcoing-Armentières. Tusschen Seine en Oise wisselen voor- en achteruitgang elkander af. Bij Lassigny is een hevige aanval der Duitschers mislukt. Op den rechteroever van de Aisne ten noorden van Soissons, is de Fransch-Engelsche strijdmacht een weinig geavanceerd. In de streek van Berry-au-Bac hebben wij eenig terrein gewonnen. Rondom Arras en op den rechteroever van de Somme verbetert de toestand merkbaar. Van de rest van het front valt niets te melden. De Belgische troepen, die Antwerpen verdedigen, hebben de lijn van de Rupel en de Nethe krachtig bezet. Be aanvallen der Duitschers op die lijn zijn mislukt.

LONDEN, 6 Oct. (Reuter.) Het bericht, dat de geallieerden op enkele punten hebben moeten wijken, schokt in geen enkel opzicht het vertrouwen in den gunstigen afloop. Men beschouwt dezen gen?gen achteruitgang slechte als een kleinen tegenslag in de reusachtige omtrekkingsbeweging.

Te Brussel.

LONDEN, 6 Oct. (Eigen bericht) J? Lettle, de correspondent van de "Daily News", seint zeer onrustbarend nieuws uit Brussel. Volgens zijn mededeelingen zijn verschillende huizen in de voorsteden en het hotel L'Espérance aan de Gare du Midi in vlammen opgegaan. Naar het heet treden de Duitsche soldaten hoe langer hoe uitdagender op en is er groote aanleiding tot ongerustheid.

35 **BELGIË.**

De actie tegen Antwerpen.

Van Duitsche zijde wordt de volgende episode bericht van het beschieten, der Antwerpsche forten door de Duitschera. Het fort Waelhem hield zich tot Zaterdagmorgen staande. In den nacht van Woensdag op Donderdag gebruikte de bezetting de volgende krijgslist; zij liet drie vaten kruit in de lucht vliegen en stak eenige vaten petroleum in brand. De Duitschers meenden toen dat het fort verloren was en naderden. Daarop bracht het mitrailleursvuur der Belgen hun groote verliezen toe, maar de list hielp ten slotte niets. Zaterdagnacht om half een werd het fort door de Duitschers veroverd. Spoedig daarop vielen ook de andere forten in handen der Duitschers. Zondagmorgen zweeg het Duitsche geschutvuur en daarin meenden de Belgen een goed teeken te zien. De reden was echter, dat de Duitschers bezig waren hun zware geschut in de veroverde forten op te bouwen.

Onze Antwerpsche correspondent seint: Rust en vertrouwen zijn te Antwerpen weergekeerd. De straten hebben haar gewoon aanzien weer en niets zou kunnen doen vermoeden, dat men zich in een stad bevindt, welke belegerd en met bombardement bedreigd wordt. Tot die kalme stemming hebben voorzeker de laatste geruststellende berichten veel bijgedragen, maar zij is vooral te danken aan het feit, dat men nu weet beschermd te zijn door machtige Engelsche hulpstroepen. De verschijning dezer voortdurend aankomende keurige en flinke soldaten, kalm en krachtbewust, die ten strijde trekken met een bijna koude onverschilligheid, alsof zij aan een parade gingen deelnemen, heeft de Antwerpsche bevolking doen inzien, dat het gevaar althans voorloopig en wellicht voorgoed geweken is. Sinds een drietal dagen vloeit de stroom van aankomende khaki's en mariniers met vervaarlijk grof geschut bijna onafgebroken door de stad en overall worden ze met geestdriftige blijheid begroet. Mannen roepen hoeden zwaaiend en vrouwen, tot tranen toe ontroerd wuiven met zakdoeken. Zondagavond toen lange optochten van Londensche autobussen met kleurige advertenties over Meir en boulevards reden in het regenachtig, ?ig Antwerpen die bijzondere atmosfeer der City brachten, was de geestdrift overgroot. Het regende sigaren en sigaretten op de cars, waar de Tommy's met hun geschoren tronies zich al die wat rumoerige hulde lieten welgevallen. Zij lieten Belgische vlaggetjes aan hun geweren wapperen bij wijze van groeten in de vaart van de voorttuffende auto's drukken zij haastig maar ferm de talrijke handen die hun langs beide kanten van de straat werden toegestoken. Op een ander punt van de stad trokken zij te voet indichte gelederen met muziek aan het hoofd, zingende "It is a long way te Tipperary". De hulp door den Engelschen aan de

Belgen gebracht maakt den strijd voor de Duitschera zeer twijfelachtig. Hardnekkig trachten zij over de Nethe te geraken, maar steeds worden zij met groote verliezen afge? ? verliezen ontzettend zijn geweest. Het "Handelsblad van Antwerpen" meldt, dat om de rivier te benaderen Duitsche aanvallers een overstromd gedeelte door moesten en tot aan de enkels in het water stonden. Zoo geraakten ze verward in het prikkeldraad en konden noch voor noch achteruit. Het Belgische vuur maaide ze letterlijk weg. Zeer juist schrijft de "Nieuwe Gazet": "We mogen niet vergeten, dat ze de binnenste fortenlijn niet kunnen aanvallen en nog veel minder de stad beschieten of ze moeten hun zware kanonnen kunzen vooruit brengen en daartoe moeten ze toch nog altijd geschikt terrein vinden om ke op te stellen. Nu begrijpt iedereen, dat we dit zoo maar niet zullen laten gebeuren en dat sinds lang reeds alle maatregelen zijn genomen om binnen onzen buitensten vestingring den Duitschers naar behooren te ontvangen. De Nethe was gisteren goed verdedigd, zij is het vandaag nog beter. En als zooiets verzekerd kan worden, dan is het zeker, dat het bovenmenselijke gedaan wordt om te beletten dat de Duitschers artillerie kunnen opstellen, die de stad kan bereiken. De binnenforten en alle vooruitgeschoven batterijen, alle troepen aan de Nethe-lijn zijn daar om hun het terrein voet voor voet te betwisten.

Inlichtingsburcom voor de krijgsgevangenen. - De Belgische Legatie te "s-Gravenhage meldt:

Volgens artikel 14 van het reglement, regelende de wetten en gebruiken van den landoorlog (annex aan de IVde Conventie van Den Haag) moet er van af het begin van den oorlog in elk der oorlogvoerende staten een inlichtingsbureau voor de krijgsgevangenen worden opgericht. Zulk een bureau is gevestigd aan het departement van oorlog in België en is inwerking sedert den eersten dag der vijandelijkheden. De Belgische regeering machtigt de Deutsche krijgsgevangenen, heeft ze zelfs uitgenoodigd aan hun familieleden te schrijven. Die brieven zijn ter hand gesteld aan de consuls der Vereenigde Staten van Noord-Amerika, die zich ermee belast hebben, ze naar hun bestemming te verzenden. Tot heden heeft er in deze geen reciprociteit bestaan.

Ook de Spaansche gezant.te Berlijn heeft zijn bemiddeling aangeboden, om te bereiken, dat het Deutsche gouvernement de namen van de Belgische militaire krijgsgevangenen, met aanwijzing van hun woonplaats, mededeelt, zoodat het den familieleden der krijgsgevangenen mogelijk is brieven tot hen te richten.

Op de voorwaarde van reciprociteit zal de Belgische regeering langs diplomatieken weg aan de Deutsche regeering doen toekomen de lijst van Deutsche krijgsgevangen officieren en onderofficieren met aanwijzing van hun woonplaats.

Russen en Duitschers.

PETROGRAD, 6 Oct. (P. T. A.) (Communiqué van den Grooten Generalen Staf.) De naastbij gelegen spoorwegstations in Oost-Pruisen staan vol treinen. De vijand, die terugtrekt in de richting van Oost-Pruisen, heeft versterkingen gekregen uit Koningsbergen. De versterkte stellingen aan de grens worden gesteund door het vuur van een menigte belegeringsgeschut. Het Russische offensief wordt voortgezet vooral in de omstreken van Bakalorgewo zijn hevige gevechten gaande. Door vliegers-verkenneren is een ononderbroken beweging naar het westen geconstateerd; de Deutsche colonnes en de trein trekken zich terug naar de overzijde van de rivier.

Gevechten bij Tsingtau.

BERLIJN, 6 October. (W. B.) (Niet officieel). De correspondent van de "Berliner Zeitung am Mittag" seint: Bij de eerste bestorming op de infanteriestellingen van Tsingtau, werden de vereenigde Japanners en Engelschen teruggeslagen, met verlies van 2500 man. De uitwerking van de Deutsche mijnen, kanonnen en machinegeweren was ontzettend. De rechtervleugel van de bondgenooten werd door den Oostenrijkschen kruiser "Kaiserin Elisabeth" en de Deutsche kanonneerboot "Jaguar" krachtig beschoten. De Deutsche verliezen moeten gering zijn. De Japanners wachten nu versterkingen uit Japan af.

Jaluit genomen.

TOKIO, 6 Oct. (Reuter.) (Officieel.) Een Japansch detachement heeft zich meester gemaakt van Jaluit, den zetel der Deutsche regeering op de Marshall-eilanden (Stille Zuidzee.) De Duitschers boden geen tegenstand. De Engelsche schepen, die in de haven werden vastgehouden, zijn vrijgelaten. Het departement van marine verklaart, dat de bezetting uit een militair oogpunt noodig was, maar dat zij niet gehandhaafd zal

blijven.

Op het Oostelijk oorlogstoneel.

140 **Oostenrijksche berichten.**

BOEDAPEST, 6 October. (W. B.) De berichtgever van de Ajz Est meldt, dat de strijd met de in Oostenrijk binnengedrongen Russische troepen nog niet geëindigd is, en dat het nog onmogelijk is daarover mededeelingen te doen. Maar wel kan reeds worden gemeld, dat ten N. W. van Maramaros Ziget en bij Tarczkotz de Russen zijn teruggeslagen. Aan 145 het gevecht werd deelgenomen door de Duitsche troepen. Tusschen Polena en Aknos deden de Russen een poging om door de slag linie der Oostenrijkers te breken, maar ook hier werden rij teruggeslagen. De Oostenrijksch-Duitsche troepen vervolgden de terugtrekkende Russen, waarbij vele krijgsgevangenen gemaakt werden. Het Komitaat Bereq is hu geheel van Russen bevrijd.

150 WEENEN, 6 Oct. (W. B.) Officieel wordt gemeld: De operaties in Russisch Polen en Galicië gaan goed vooruit. Schouder aan schouder met de Duitsche troepen strijdend, wierpen de Oostenrijksch-Hongaarsche afdeelingen den vijand uit Opatow en Klimontow in de richting van de Weichsel terug. In de Karpaten werden de Russen bij de Uszok- 155 pas geslagen. De plaatsvervangend chef van de generalen staf, Gen.-Maj. Von Höfer? ??

DUITSCHLAND.

Hervatting der werkzaamheden.

160 BERLIJN, 6 Oct. (W. B.) Bij besluit uit het Groote Hoofdkwartier van 24 Sept. is door den Keizer bepaald, dat beide Huizen van den Landdag op den bij verordening van 15 Juni bepaalden datum hunne zittingen zullen voortzetten. De president van het Huis van Afgevaardigden heeft nu de Kamer te ?enge? open tegen 22 dezer.

De erfopvolging in Koburg.

165 Uit Koburg wordt bericht, dat de commissie uit den gemeenschappelijken Landdag, onder den indruk der huidige gebeurtenissen, met algemeene stemmen heeft besloten aan de regeering voor te stellen de wet op de troonsopvolging in dier voege te wijzigen, dat voor de toekomst vorsten uit niet-Duitsché staten uitgesloten zullen zijn van de troonsopvolging. Zooals men weet, komt de thans regeerende linie van het hertogelijk 170 huis van Koburg uit Engeland. De stamvader is prins Albert van Saksen-Koburg en Gotha, die in 1840 huwde met koningin Victoria van Engeland. Toen de Duitsche linie te Koburg uitstierf werd Alberts tweede zoon prins Alfred, geboren 23 Mei 1844, hertog van Koburg. Toen hertog Alfred in 1901 stierf, deed de naaste erfgenaam, de hertog van Connaught, voor zich en zijn zoon afstand van zijn rechten op de troon van 175 het hertogdom en deze ging toen over op den zoon van den jongsten broeder van koning Eduard, den in 1884 geboren hertog Karel Eduard van Albany.

ENGELAND.

Uitvoer uit Engeland.

180 LONDEN, 6 Oct. (Reuter.) De uitvoer van ruwe wol en schapenvellen is verboden.

Russische bevelhebbers onder elkander.

185 De oorlogscorrespondent van de "Tagliche Rundschau", zelf een Rus, schrijft over de veldslagen in Oost-Pruisen: "Terwijl het leger van Samsonow tegen Hindenburg de nederlaag leed, zat Rennenkampf met zijn korps rustig te Insterburg volle drie weken lang, zonder zich om Sasonow te bekommeren en zonder er aan te denken hem te hulp te snellen, toen zijn positie steeds meer kritiek werd. Wat kon toch Rennenkampf bewogen hebben om op te zien tegen die paar dagmarschen, die zijn troepen van den in het nauwgebrachten Samsomnow scheidde, te schuwen? Men is min of meer geneigd aan te 190 nemen, dat Rennenkampf de troepen van Samsonow voor sterk genoeg hield om aan Hindenburg het hoofd te bieden, maar dat schijnt toch niet het geval te zijn, want ten eerste had Rennenkampf toch kunnen aannemen, dat een te rechter tijd afgezonden versterking voor Sasomnow van bijv. twee of drie korpsen van het toen volkomen werkeloos liggende leger uit Wilna voldoende zouden zijn geweest om de positie van 195 generaal von Hindenburg hoogst precair te maken. Maar bovendien ten tweede: de weg naar den Weichsel ging toch ook niet zoozeer over de sterke en dus zeer zeker oponthoud noodig makende vesting Koningsbergen als wel over Allenstein.

200 Ik heb redenen om aan te nemen, dat minder militaire dan wel persoonlijke monumenten generaal Rennenkampf ertoe brachten rustig toe te zien hoe Sasomnow langzaam maar zeker doodbloedde. Deze reden kan echter alleen hij goed begrijpen, die Rusland en de intieme Russische verhoudingen in de militaire wereld kent. Sanomow's lauweren waren Rennenkampf reeds tijdens den Russisch-Japanschen oorlog een doorn in 't vleesch van

205 Samsonow, dat moet men hen ter eere nageven, was een van de weinige werkelijk
begaafde Russische bevelhebbers, terwijl Rennenkampf voor zijn persoon toch nooit
iets anders geweest is dan een "schneidig" ruiters-generaal, wien echter voor de
moderne oorlogsvoering ongeveer alles ontbreekt. Ik ken Rennenkampf al sedert jaren
en weet dat hij zelf van zijne zeer geringe bekwaamheid als bevelhebber volkomen
overtuigd is. Een onbedwingbare eerezucht beheerscht echter dezen man en zoodoende was
210 het hem absoluut niet onverschillig, of de bekwame ernstige en nuchtere Samsonow op
de zuidelijke linie goed voorwaarts kwam of niet. ?? hebben van het Wilna-leger met
een wreed lachen het bericht van Samsonow's ongeluk en dood zal hebben aangehoord.
Heel kort daarna had hem bijna een zelfde lot getroffen, wanneer hij er niet de
voorkeur aan had gegeven om na betrekkelijk zeer korte gevechten zich te rechter tijd
te onttrekken aan verderen strijd.

215 **FRANKRIJK.**

Een held.

Aan een brief van een Duitsch officier, in een der bladen gepubliceerd, lezen wij:
220 "Een verrader is juist doodgeschoten, een kleine Franschman (ein Französling), een
lid van een gymnastiek-vereeniging, die driekleurige linten droeg, een arme jonge
kerel, die in zijn verbeelding een held wou worden. De Duitsche colonne trok door een
bosch, waar de jongen werd aangetroffen; hem werd gevraagd of er Franschen in de
buurt waren. Hij weigerde antwoord te geven, en werd meegenomen. Vijftig meter verder
werden de troepen beschoten.

225 "Aan den jongen werd gevraagd, of hij niet wist dat de Franschen in het bosch waren.
Nog steeds antwoordde hij niet, maar ging met vasten tred naar een telegraafpaal in
de nabijheid, en stond er recht tegen aan, met de groene boomen achter zich, en
ontving de kogels met een glimlach op zijn gezicht.

230 "Het was jammer van zooveel verspilden heldenmoed."
Zulke verhalen geven een denkbeeld van de abnormale stemming, die de oorlog bij
mensen doet ontstaan. Alsof het iets heel gewoons, heel natuurlijks is, worden
zulke verhalen gedaan; alsof er geen enkele bepaling bestaat, die verbiedt bewoners
van een land te dwingen tot het geven van inlichtingen, wordt verteld, dat die jonge
held wordt doodgeschoten – niet omdat hij onjuiste inlichtingen gaf, doch weigerde
235 inlichtingen te geven. En alsof het zoo hoort, meldt de Duitsche officier dat de
jongen, in jeugdige, onbezonnen heldenmoed tegen een telegraafpaal ging staan, om
zich te laten doodschieten. Het is afgrijselijk!

GRIEKENLAND.

240 **In Grieksch-Macedonië.**

SOFIA, 6 Oct. (W. B.) (Niet-officieel.) Het blad "Dnewnik" verneemt, dat de oproerige
beweging ook in Grieksch-Macedonië sterk toeneemt. Er hebben zich daar vele,
grootendeels uit Mohamedanen bestaande, benden van elk 200 man gevormd. Een dezer
heeft onlangs tusschen Ostrowo en Wladowo drie spoorwegbruggen vernield, waaronder
245 eene, die eenige honderden M. lang was. Een uit de Bulgaarsche bevolking in die
streek gevormde bende heeft verleden Donderdag gedurende acht uren bij Gowgeli
gevochten tegen de Serviërs en heeft zich daarna teruggetrokken in het gebergte.

ROEMENIË.

250 **Het Roemeensche leger.**

WEENEN, 6 Oct. (W. B.) (Niet-officieel.) Aan de "Südslavische Korrespondenz" wordt
uit Boecharest bericht: Volgens de bladen zal de van oorlog een gedeelte der
opgeroepen manschappen binnenkort met groot verlof naar huis zenden.

255 **VEREENIGDE STATEN.**

Bestuurbare luchtballons.

NEW YORK, 6 Oct. (Reuter.) De "Tribune" bericht, dat de regering twee bestuurbare
luchtballons heeft aanbesteed. Volgens de inschrijvers zullen er nog veel meer
besteld worden.

260 **TELEGRAMMEN.**

Albert de Mun †

BORDEAUX (via Londen), 6 Oct. (Havas.) Albert de Mun, afgevaardigde en lid van de
Académie Française, is aan een hartziekte overleden. (Graaf Albert de Mun, geboren in
265 1841, was tot 1875 officier in het Fransche leger. In het genoemde jaar nam hij zijn
ontslag, daar van liberale zijde ernstige bezwaren waren gemaakt tegen het optreden
van een officier als clericaal agitator. Het daarop volgende jaar werd hij tot
afgevaardigde gekozen en na betrekkelijk korten tijd reeds was hij de erkende

270 woordvoerder van de rechterzijde. Zijn woord had gezag in en buiten de Kamer en zelfs bij hen, wier politieke opvatting lijnrecht tegen de zijne indruischte, stond De Mun in hoog aanzien. (Red. H.)

Nederland en de Oorlog.

Beslag op Tarwe en Rogge.

275 Het Nederl. Corresp. Bureau voor Dagbladen Belinfante en Vas Dias meldt: Naar aanleiding van het feit, dat ons ter oore was gekomen, dat de Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel, order zou hebben gegeven, om in Groningen alle rogge en tarwe in beslag te nemen, hebben wij ons tot den Minister om inlichtingen gewend. 280 Minister Treub deelde ons daarop het volgende mede: Inderdaad is het noodig geweest tot dezen krassen maatregel over te gaan. Per telegram is Dinsdagavond aan den Burgemeester van Groningen opdracht gegeven Maandag vóór aanvang van de markt, alle tarwe en rogge in de gemeente, hetzij gelegen in pakhuizen of in schepen of waar elders ook, voor rijks rekening in bezit te nemen. Tevens is Maandagavond uitgegaan 285 aan alle Burgemeesters in de provincie Groningen een circulaire, houdende opdracht tot minnelijken aankoop van in hun gemeente aanwezige tarwe en rogge en tot in bezitneming daarvan voor het geval de minnelijke aankoop niet gelukt. Ik ben tot dezen krassen maatregel zeer tegen mijn zin overgegaan, maar hij was noodig, omdat de Groningsche graanhandel niet alleen zich aan de zachtere maatregelen, die eerst 290 genomen waren, in het minst niet stoorde, maar er toe medewerkte, dat het ontzag voor de door de Regeering genomen maatregelen dreigde geheel teloor te gaan. Wat de boeren betreft, ook dezen hebben het aan zich zelf te wijten, dat zulke krasse maatregelen genomen moeten worden. Het is inderdaad ergerlijk, zoowel van de zijde van sommige graanhandelaren als van die van een, helaas al te groot aantal boeren, hoe weinig zij 295 den ernst van den toestand beseffen en hoe snel zijer bij zijn, pogingen te doen, om maatregelen, die hun een deel van hun oorlogswinst zouden doen derven, met alle middelen tegen te gaan.

Dat door boeren rogge, ten einde in beslagneming voor bakkerijen te voorkomen, vermengd wordt met haver of met ander veevoeder, werd mij uit verschillende gemeenten 300 bericht. Het schandaal van den Huizenschen boer, die de reeds in beslag genomen rogge met petroleum overgoot, is reeds gepubliceerd en gisteren werd mij mededeeling gedaan van een boer in een Groningsche gemeente, die om beslagneming van rogge te voorkomen, deze had vermengd met fijn glas. Het zal wel geen verwondering wekken, dat waar zulke dingen Voorkomen de regeering wel verplicht is, zonder veel pardon krasse maatregelen te nemen. Mijn voornemen is heden aan alle Commissarissen der Koningin een brief te 305 doen uitgaan met verzoek om opgaaf der gemeenten die naar hun oordeel in aanmerking komen voor het ontvangen van eene gelijke circulaire als die aan de Groningsche Burgemeesters.

Waar sedert eenige weken ook de prijzen der peulvruchten op schromelijke wijze stijgen en het waarschijnlijk is, dat dit niet het gevolg is van minder goeden oogst, 310 maar uitsluitend of hoofdzakelijk van terughouding van voorraden met speculatieve doeleinden, ben ik voornemens dezer dagen ook maximum-prijzen voor den groothandel in peulvruchten vast te stellen. Als deze maatregel opnieuw door tegenwerking van handelaars en boeren illusoir gemaakt worden, dan zal ik mij verplicht zien hetzelfde, wat ik nu gedaan heb ten aanzien van de tarwe- en roggevoorraden is de 315 provincie Groningen, uit te strekken tot de boonen en erwten. Ik ontveins mij geenszins dat deze maatregelen in de uitvoering verschillende moeilijkheden zullen opleveren en dat daarbij ook meermalen rechtmatige belangen zullen worden geschaad. Intusschen zal mij dit niet kunnen terughouden om, nu de winter voor de deur staat, de werkloosheid naar alle waarschijnlijkheid in verschillende bedrijven nog zal 320 toenemen, het aantal personen, die bij steuncomités hun toevlucht moeten zoeken, naar alle waarschijnlijkheid zal vermeederen en dientengevolge de inkomsten van een groot aantal huisgezinnen aanmerkelijk zullen verminderen, met alle kracht waarover de Regeering beschikt, tegen te gaan, dat levensmiddelen in prijs zullen stijgen alleen om aan enkele categorieën van personen speculatieve oorlogswinsten te bezorgen. Wat 325 de boeren betreft begrijp ik natuurlijk zeer goed, dat het onbillijk zou zijn in de beoordeeling allen over één kam te scheren, maar het is niet te vermijden, dat, nu de krasse egoïsten onder hen zulk een groot deel van den boerenstand blijken te vormen, de beter gezinden mede moeten lijden onder maatregelen, die tegen de eersten gericht zijn. Bovendien doet de Regeering alles wat in haar vermogen is om den toevoer van 330 mais en veevoeder zoo spoedig mogelijk weer geregeld te doen plaats hebben, zoodat vrees dat door de genomen of te nemen maatregelen, de veefokkerij en inzonderheid de varkensfokkerij ernstig zou worden bedreigd, niet behoeft te bestaan.

Wij vroegen den Minister verder nog hoe het staat met den tarwe-aanvoer, naar aanleiding van het dezer dagen vermelde bericht, dat de met regeeringstarwe beladen

335 booten te Plymouth waren aangehouden en in verband met de omstandigheid, dat thans
bij de bakkers door toenemende bloemschaarschte groote ongelegenheid dreigt te
ontstaan. De Minister deelde ons mede, dat vier graanbooten die te Plymouth waren
aangehouden, thans zijn losgelaten, zoodat dit graan weldra hier zal aankomen.
De in het onderhoud met den Minister van Landbouw, Nijverheid en Handel bedoelde
340 circulaire aan de burgemeesters in de provincie Groningen, luidt als volgt:
Ik heb de eer u uit te noodigen zonder verwijl over te gaan tot het aankopen van
alle partijen rogge en tarwe, binnen uwe gemeente aanwezig, tegen een prijs van ten
hoogste 25 cent per 100 K.G. beneden den maximumprijs genoemd in de circulaire van 30
September 1.1. no. 963. Voor ongedorschte rogge of tarwe zal bij de prijsbepaling met
345 de kosten van het dorschen rekening moeten worden gehouden. Voor zoover de eigenaars
die partijen tot verkoop niet geneigd zijn, verzoek ik u de rogge en tarwe met
toepassing van Art. 76c der Ontheigeningswet in bezit te nemen. Bij de taxatie van de
in bezit genomen voorraden zal niet mogen worden rekening gehouden met den
marktprijs, maar uitsluitend met den productieprijs, eventueel vermeerderd met een
350 normaal percentage voor winst, waarbij c. g. rekening is te houden met de belangen
van den tusschenhandel.
Het is mijne bedoeling, dat de niet vrijwillig verkochte partijen tarwe en rogge niet
onder berusting blijven van hem, van wien zij in bezit werden genomen, maar worden
opgeslagen in veilige bewaarplaatsen door u daartoe uit te kiezen.
355 Voorts verzoek ik u, voor zoover de verzekering der gekochte of in bezit genomen
rogge of tarwe togen brandschade niet heeft plaats gehad, zulke een verzekering
alsnog te sluiten. Van het gekochte of in beslag genomene kan zooveel aan
belanghebbenden worden afgestaan als naar uwe overtuiging voor zaaikoren of voor
veevoeder beslist noodig is. Ten slotte zal het mij aangenaam zijn van u ten
360 spoedigste te ontvangen eene lijst houdende opgave van de hoeveelheden der gekochte
of in bezit genomen rogge en tarwe en voor zoover de gekochte betreft met vermelding
van den koopprijs, alsmede van de hoeveelheden die in normale omstandigheden per week
voor de bakkerijen in uwe gemeente noodig zijn.

365 **De aanhouding van onze schepen.**

Onze Londensche correspondent seint: Naar ik verneem, heeft de Britsche regeering
thans verklaard Nederlandsche schepen met voedingsmiddelen, ook cacao, koffie en
tropische vruchten, te zullen doorlaten, mits hef cognossement niet aan order maar op
naam van een bepaald persoon staat.

370

Amerikaansch Roode-Krulsschip te Rotterdam.

Gisteravond halfzeven arriveerde aan de Rijnhavenkade te Rotterdam het Amerikaansche
Roode-Kruisschip "Red Cross", vroeger de "Hamburg" van de Hamburg-Amerikalijn, thans
voor Amerikaansche Roode Kruis aangekocht. Commandant de gepensioneerde vice-
375 admiraal A. Ward. Het echip was 3 dezer uit Bordeaux vertrokken, waar het 6 dokters,
42 verpleegsters en 41 ton genees- en verbandmiddelen voor het Fransche leger had
gedost. Voor België, dat geen personeel verlangde, werd alleen 41 tons gekw?t. Het
schip had naar Rotterdam voorspoedige reis. Toen het bericht kwam, dat het in den
Nieuwen Waterweg was, begaven de etappe-dokter J. Nord, de etappe-majoor T. ?telkens
380 en de heer A. A. Sweet?e de Land? Wyborgh van de Johanniterorde zich per auto naar
Maassluis, waar zij ter begroeting aan boord gingen. Te Rotterdam werd heb schip
opgewacht door den Amerikaanschen consul te Rotterdam, kolonel Listoe, en kapitein
Sunderland van het Amerikaansche gezantschap te Den Haag. Het schip had nog voor
Duitschland en voor Oostenrijk hetzelfde getal dokters, verpleegsters en
385 geneesmiddelen aan boord als voor Frankrijk. Alles staat onder leiding van majoor
Robert Urie Patterson van het Medical Corps van heb Amerikaansche leger. Het schip
vertrekt waarschijnlijk weer 12 dezer naar New-York en kan 150 passagiers medenemen.
Thans waren er geen particuliere passagiers aan boord.

390 **Onze scheepvaart.**

Onze correspondent te Rotterdam meldt: Van de vier Maandag vermelde Holland-Amerika-
lijn schepen zijn er reeds twee aangekomen, waaronder de "Noorderdijk", waaruit men
in Engeland al het meel heeft gehaald. Daaronder zouden ook partijen zijn, die,
ofschoon geconsigneerd aan Rotterdamsche firma's, blijkens aan het Engelsch consulaat
395 alhier overgelegd certificaat, zeilende waren verkocht aan de Nederlandsche
regeering. Bevestiging hiervan hebben wij intusschen niet kunnen krijgen. Het
stoomschip "Rotterdam", dat sedert 22 September te Plymouth ligt, aal waarschijnlijk
heden naar Rotterdam opstoomen. Men hoopt het zoo vlug te lossen en laden dat het nog
Zaterdag naar New-York zal kunnen vertrekken. Er is een groot getal passagiers, dat
400 op deze afvaart wacht.

Brood te Rotterdam.

Men seint ons uit Rotterdam: Aan den burgemeester van Rotterdam is gisteren door de besturen der Rotterdamsche roodbakkerspatroonsvereniging en de coöperatieve brood-
405 en verbruiksvereniging "Vooruitgang" medegedeeld, dat is een Maaadag gehouden vergadering van bakkers de groote meerderheid van oordeel was, dat het bruin brood van 9 à 10 ons, waarin 25% tarwebloem is verwerkt, indien dit met water wordt bereid, voor 13 cent en indien het met melk wordt bereid, voor 19 cent moet worden verkocht. Tegen deze prijzen had de burgemeester geen bezwaar. Op gewicht en samenstelling zal
410 worden toegezien. Krentenbrood, waarvoor tarwebloem wordt gebezigd, zal alleen mogen worden gebakken des Zaterdag.

Moeilijkheden voor Industrieelen.

De Kamer van Koophandel te Eindhoven heeft industrieelen en handeldrijvenden tot een vergadering opgeroepen, ten einde bij de Regeering pogingen aan te wenden, om de
415 moeilijkheden te overwinnen, die ondervonden worden bij: a. het aanvoeren van grondstoffen voor verschillende fabrikaten; b. de verzending van goederen naar 't buitenland; c. het invorderen van gelden in 't buitenland.

Uit Maastricht.

Gistermorgen zijn 360 Belgische vluchtelingen naar Veenhuizen vertrokken. De stroom houdt niet op. Behalve in de papierfabrieken hebben nog ongeveer 100 geslapen in de
420 speelhal van de Herbenusschool, waar stroo gespreid was. Dekens waren niet genoeg voorhanden. Het zou noodig zijn dat het steuncomité over een grooter gebouw kon beschikken want de ruimte aan den Parallelweg is geheel onvoldoende.

Uitvoer van paarden.

De afdelingen Gendringen, Aalten, Doetinchem, Steenderen en Neede van de Geldersch-Overijselsche Maatschappij van Landbouw, vergaderd ter bespreking van den uitvoer van
430 anderhalfjarige paarden hebben tot minister Treub het verzoek gericht, vooral met het oog op den staltijd en de duurte der voedingsmiddelen te willen bevorderen, dat paarden tot den leeftijd van ongeveer 20 maanden mogen worden uitgevoerd.

Steuncomité te Breda.

Onze Bredasche correspondent liet ons in een vorig nummer vertellen dat de heer Eras uit Dordrecht een villa ter beschikking had gesteld van een gezin, dat uit België
435 gevlucht was. De heer Eras wijst in een aan ons gericht schrijven die eer af. Hij schrijft: "De heeren Steiner, Tenenti, De Bruijn, dr. Van Aardenne en Eras hebben hier een comité gevormd voor het schoons doel. Van de heeren Kalis uit Dordrecht en
440 Sliedrecht kregen wij de beschikking over een leegstaande groote villa alhier, welke wij, dank zij de algemeens hulp van andere Dordtenaren die ons overvloedig van beddegoed, ledikanten, koffie, brood e.d. voorzien hebben, konden inrichten tot vluchtoord. Den heeren Kalis komt dus toe in mijn plaats genoemd te worden."

Toelage aan militairen gedurende de mobilisatie.

De Minister van Oorlog, overwegende dat in verband met de zeer aanzienlijke geldelijke offers, welke onder de tegenwoordige omstandigheden van de schatkist
450 worden gevorderd, de uitgaven tot het strikt noodige moeten worden beperkt, heeft ter kennis van de landmacht gebracht, dat het bepaalde sub 30.b. van de Beschikking van 1 Augustus 1914 wordt vervangen door eene andere nopens dagelijksche toelagen gedurende de mobilisatie, met dien verstande, dat wanneer onverhoopt ons land in den huidige oorlog mocht worden betrokken, het eerstbepaalde weder in werking treedt, van en met den dag waarop de oorlogstoestand intreedt. Bepaald is dat te rekenen van en met den
455 den October tot en met den dag waarop de mobilisatie-toestand voor het betrokken onderdeel zal eindigen, de volgende dagelijksche toelagen zullen worden toegekend: Bij nachtverblijf in de woonplaats: opperofficieren, hoofdofficieren en subalterne officieren: f1; onderofficieren, boven den rang van sergeant-majoor (opperwachtmeester): f0.75; idem bij inkwartiering met voeding: f0.40; korporaals en minderen f0.10; bij nachtverblijf buiten de woonplaats: gehuwde opperofficieren f5,
460 id. hoofdofficieren f4, id. subalterne officieren f3, id. onderofficieren bovenin rang van sergeant-majoor (opperwachtmeester) f1.50; id. ?d. bij inkwartiering met voeding f1.15; id. overige onderofficieren f0.35; id. korporaals en minderen f0.10. Voor ongehuwden zijn deze toelagen resp. f4 f3, f2.50, f1.25, f0.90, f0.25 en f0.10. Officieren en onderofficieren boven den rang van sergeant-majoor (opperwachtmeester)
465 die aan de soldatenmenage willen deel te nemen, betalen daarvoor de vergoeding ad f0.35 per dag. Overige onderofficieren, korporaals en minderen nemen voor

Rijksrekening deel aan de soldatenmenage of worden voor Rijksrekening met voeding ingekwartierd. Gehuwden, in de woonplaats verblijvende, genieten een vergoeding wegens gemis van levensmiddelen van f0.35, wanneer zij desgewenscht niet aan de soldatenmenage deelnemen. Alleen reizende officieren en onderofficieren boven den rang van sergeant-majoor (opperwachtmeester), die na 12 uur 's middags langer dan 6 uur uit hunne woonplaats afwezig zijn, genieten de toelage voor nachtverblijf buiten de woonplaats vastgesteld. De overige onderofficieren en minderen in wier voeding (buiten hunne woonplaats) niet door deelneming aan een soldatenmenage of door inkwartiering met voeding kan worden voorzien, ontvangen boven hunne dagelijksche toelage eene vergoeding wegens gemis van levensmiddelen van f0.75 voor een onderofficier en van f0.50 voor een korporaal of mindere. Bij ziekte, verlof of andere redenen tot dienstverhinderend worden de toelagen niet langer dan vier dagen genoten. De militairen behorende tot het remontedepöt en tot de luchtvaartafdeeling blijven de toelagen behouden, vastgesteld bij de Beschikking van 1 Augustus 1914, met dien verstande dat korporaals en minderen een toelage van f0.20 in plaats van f0.10 genieten en gehuwde onderofficieren beneden den rang van adjudant-onderofficier, die in hunne woonplaats niet aan de soldatenmenage wenschen deel te nemen, de vergoeding voor levensmiddelen ad f0.35 kunnen ontvangen.

485

Het gratis vervoer van militairen.

Met intrekking eener desbetreffende vroegere beschikking heeft de Minister van Oorlog bepaald: 10. om een bewijs van kosteloos vervoer voor spoorweg, tramweg of stoomboot c.g. veer te kunnen verkrijgen, moeten met verlof gaande militairen beneden den rang van officier daarvoor een verzoek richten tot hun onmiddellijken chef onder verklaring, dat hun beperkte geldmiddelen hun niet toestaan zelf (resp. telkenmale zelf) hun reis te bekostigen. Geenerlei bewijsstukken mogen tot staving dezer verklaring worden gevraagd. Een bewijs van kosteloos vervoer kan worden afgegeven: aan gezinshoofden telkenmale, dat aan hen op grond van de door den opperbevelhebber van land- en zeemacht uitgevaardigde bepalingen verlof wordt verleend; aan niet-gezinshoofden hoogstens éénmaal in de veertien dagen, wanneer hun op grond van vorenaangehaalde bepalingen verlof wordt verleend. De bedoelde vervoerbewijzen kunnen voor de heen- en terugreis uitsluitend worden gegeven naar de woonplaats of tijdelijke verblijfplaats van het gezin van den verlofganger of naar het daar nabijgelegen station, dan wel naar de plaats, waar de aanwezigheid van den verlofganger dringend noodzakelijk is.

500

Posterijen en Telegrafie

Engelsche mail voor Atjeh en Deli.

De directeur van het postkantoor te Amsterdam maakt nader bekend, dat de correspondentie voor Sumatra's Oostkust, Atjeh en oaderhoorigheden, alsook Britsch-Indië, niet elken Dinsdag, doch ingaande 7 October elken Woensdag zal worden verzonden. Buslichting hoofdkantoor voor de hoofdzending 4 uur 15 minuten en voor de nazending 6 uur 25 minuten namiddag.

510 De telegrafische gemeenschap tusschen Saigon en Bangkok is gestoord.

Een Belgischen volksvertegenwoordiger in Amsterdam.

Dr. Terwagne, socialistisch afgevaardigde voor Antwerpen, is gisteravond hier ter stede aangekomen om, naar hij ons in een onderhoud, dat wij met hem hadden, mededeelde, te trachten eenheid te brengen onder de sociaal-democraten van alle landen ten opzichte van den oorlog. Een gemoedelijke verschijning, deze socialistische volksvertegenwoordiger, met zijn zeer welgedaan voorkomen, zijn massieven kop met den grijzen snor en het grijze sikje. Maar een, die diep onder den indruk bleek van het leed, dat over zijn land is gekomen. In een plaatsje bij Blankenberghe heeft hij zijn zomerverblijf. Daar beheert hij een inrichting voor tuberculeuse kinderen, waarin nu nog een tweehonderdtal patiënten zijn opgenomen. Toen de oorlog uitbrak, heeft hij zich te Antwerpen ter beschikking van het Roode Kruis gesteld, maar omdat er daar dokters genoeg waren, ging hij weer naar zijn zomerverblijf. En van daar was hij over Vlissingen naar Amsterdam gekomen, na eerst met de stoomtram Zeeuwsch-Vlaanderen te hebben bereikt. Het gesprek kwam natuurlijk op de belegering van Antwerpen. De rageering zou volgens hem naar Ostende, of misschien naar Londen worden overgebracht. — En de koning? vroegen we. — Die blijft. Die is toch commandant en chef van de troepen. Hij heeft zijn best gedaan, zulle ?? Een van de vrienden heeft hem gezegd, dat hij het goed gedaan had en toen heb ik tegen dien vriend gezegd, dat hij er wel had mogen bijvoegen: "als België een republiek wordt, dan wordt koning Albert president". In Antwerpen, waar dr. Terwagne nog enkele dagen geleden geweest was, was gebrek aan water, doordat de Duitschers de

530

535 waterleiding van de stad vernield hadden, die bij Waelhem ligt, bij het fort van dien naam. En nu moest men zich behelpen met water uit bronnen in de stad. Dat ging natuurlijk heel onvoldoende. De huisbewaarder van den dokter had in een emmer water moeten halen, opdat de heer en mevrouw Terwagne zich ten minste konden wasschen.

540 - In Brussel, zoo vertelde de Belgische socialistische afgevaardigde verder, was ook de Deutsche Rijksdagafgevaardigde Wendel geweest, maar dr. Terwagne voegde er bij, dat deze Deutsche sociaal-democraat er slechts geweest was om zijn Belgischen partijgenoot Camille Huysmans te bespionneeren. In de krant, waarvan hij de administrateur is, de "Volksgazet", had hij een artikel geschreven om op te komen tegen de al te strenge censuur. En in een vergadering der Antwerpsche partij genooten had hij het voorstel gedaan de rapporten van de Belgische commissie in zake de wreedheden, in België bedreven, op te zenden aan de Deutsche sociaal-democratische

545 fraotie. De hoer Terwagne en zijn echtgenoot, die hem vergezelt, konden zich eigenlijk niet goed voorstellen, dat ze zich in een stad bevonden, waar men nog dacht aan plezier maken.

550 - 't Was alles zoo triestig, verklaarde mevrouw Terwagne en haar echtgenoot haalde een notitieboekje voor den dag met twee blaadjes volgeschreven met namen van vrienden uit Dinant, waar dr. Terwagne vandaan komt. Ze waren allen doodgeschoten door de Duitschers, gefusilleerd... Heden zou dr. Terwagne een onderhoud hebben met wethouder Vliegen in zijn hoedanigheid van voorzitter van de S. D. A. P. in Nederland.

555 **Laatste Berichten.**

Op het Westelijk oorlogstooneel.

Duitsch communiqué.

560 - BERLIJN, 6 Oct. (W. B.) (Officieel.) Tengevolge van de aanhoudende pogingen der Franschen om onze rechtervleugel te omvatten is het slagfront uitgerekt tot ten noorden van Atrecht en ten westen van Rijssel. Ten westen van Lens stiet onze voorhoede op vijandelijke cavalerie. In onze tegenaanvallen op de lijn Atrecht - Albert-Roye is nog geen beslissing gevallen. Op het front tusschen de Oise en de Maas bij Verdun en in Elzas Lotharingen is de toestand onveranderd gebleven. Ook omtrent Antwerpen valt heden niets bijzonders te vermelden.

565

Russen en Duitschers.

570 BERLIJN, 6 Oct. (W. B.) (Officieel.) Op het Oostelijk oorlogsfront is de opmarsch der Russen tegen Oost-Pruisen in het gouvernement Soewalki tot staan gebracht. Bij Soewalki heeft sinds gisteren met succes een gevecht met den vijand plaats. In Russisch Polen verdreven Deutsche troepen op 4 dezer een Russische brigade uit een versterkte positie tusschen Opatow en Ostrowieo, namen ongeveer 3000 man gevangen en maakten geschut en machinegeweren buit. Op 5 Oct. werden twee en een halve Russische cavalerie-divisies en gedeelten van de hoofdreserve van Iwangerod aangevallen en teruggeslagen op Iwangerod.

575

Van het Oostelijk oorlogstooneel.

In Russisch Polen en Galicië.

580 WEENEN, 6 Oct. (W. B.) Heden werd officieel het volgende bekend gemaakt: Het plotseling voortrukken van de vereenigde Deutsche en Oostenrijk-Hongaarsche strijdkrachten in Russisch Polen Schijnt de Russen volkomen verrast te hebben. Wel verplaatsen zij sterke troepenmachten uit Galicië naar het noorden, doch zij werden bij hun poging om de Weichsel in de richting van Opatow over te trekken door onze vereenigde troepen over de rivier teruggeworpen. Onze troepen veroverden het Russische bruggehoofd bij Sandomir. In Galicië rukken wij voorwaarts in

585

BELGIË.

Actie legen Antwerpen.

590 ANTWERPEN, 6 Oct. (Eigen bericht.) (Officieel.) De toestand te Antwerpen is ernstig. Luitenant-generaal De Guisè, bevelhebber der versterkte stelling, heeft hedenavond aan de burgemeesters der gemeenten binnen de versterkt stelling den volgenden brief gezonden: "Ik heb de eer ter kennis der bevolking te brengen, dat het bombardement der Antwerpsche agglomeratie en omstreken onvermijdelijk is. De bedreiging met of de

595

uitvoering van het bombardement zal echter geen invloed hebben op den duur van den weerstand, die tot het uiterste zal worden doorgedreven. Personen, die zich aan de uitwerking van bedoelde beschieting willen onttrekken, zijn verzocht zich in den kortst mogelijken tijd te verwijderen in noordelijke of noordoostelijke richting."

600 **ENGELAND.**

Een verweer.

De Engelsche legatie te 's-Gravenhage deelt het volgende mede: Uit Duitsche bronnen als b.v. door prof. Harnack is beweerd, dat Britsche schietvoorraad te Maubeuge was opgestapeld vóór het uitbreken van den oorlog en dat zulks het duidelijke bewijs was van de bedoeling van de Engelsche regeering om het Belgische grondgebied te schenden. Dit beweren is volmaakt onwaar. Er was geen enkel besluit genomen om een Engelsche strijdmacht uit te zenden, vóór Duitschland het Belgische grondgebied had geschonden en België een beroep op steun had gedaan.

605 Te Maubeuge waren noch Engelsche schietvoorraad noch munibie-magazijnen voor dat tijdstip aanwezig en alle Engelsche ammunitie of elk munitie-magazijn te Maubeuge aangetroffen, waren daar na en niet vóór het uitbreken van den oorlog einde schending van het Belgisch grondgebied door Duitschland, heen gezonden, (w. g.) Gres» Minister van Buitenlandsche Zaken.

615 **NOORWEGEN.**

Oorlogsverzekering

CHRISTIANIA, 6 Oct. (W. B.) De maatschappij voor oorlogsverzekering deelt officieel mede, dat de passage over den Engelschen mijnengordel op de reis van de Noordzee naar het Kanaal voor verzekering niet in aanmerking komt. Dat is alleen het geval voor de vaart langs de Engelsche kust, wanneer tusschen het Lunks-vuurschip en Duins van de diensten van een loods gebruik wordt gemaakt.

Uit de Petroleumindustrie.

625 De Deutsch-Amerikanische Petroleum Gesellschaft deelt aan haar afnemers mede, dat zij dezen winter slechts in de helft der gewone vraag voor consumptie zal kunnen voorzien.

DE OORLOG, 7 oktober 1914
[ALGEMEEN HANDELSBLAD, No. 27840]

630 [Woensdag 7 October 1914]

EDITIE VAN 4 UUR.

635 **DE OORLOG De algemeene toestand. — De sterkte der Duitsche legers — De strijd om Antwerpen. — Berichten van de oorlogstooneelen. — Brieven en mededeelingen uit de oorlogvoerende landen.**

De algemeene toestand.

640 De belegering, wellicht het bombardement van Antwerpen, is voor heden het meest belangrijke. De commandant der versterkte stelling, generaal De Guise, heeft de burgerij gewaarschuwd, dat het bombardement kan worden verwacht. Voor het oogenblik is het echter de strijd tusschen de beide fortenlinies, die alle aandacht in beslag neemt. De buitenste fortenlinie tusschen de Demer en het Maas-Schelde-kanaal is gevallen. Maar de overgang van de rivier de Nethe wordt den Duitschen troepen door het Belgische leger, met een Engelsche troepenmacht versterkt, ernstig betwist. Het schijnt dat een marine-afdeeling en een gedeelte van het landleger in België zijn aangekomen; de opvattingen omtrent de sterkte ervan loopen zeer uiteen, van 3000 tot 30 à 40.000 man, maar wij hebben redenen om aan te nemen dat de sterkte van dit Engelsche leger ongeveer 10 à 15,000 man zal zijn. En nu is het niet alleen numerieke sterkte, maar de moreele invloed dien de hulp der bondgenooten voor België heeft, welke zooveel gewicht in de schaal legt. Reeds heeft de komst der Engelschen de kalmte doem terugkeeren, en het zelfvertrouwen, in Antwerpen, en tevens heeft zij bijgedragen tot krachtiger en hardnekkiger verzet in de enceinte tusschen de beide fortenlinies. Om het stadje Lier werd gisteren krachtig gestreden; het geheele terrein om de Nethe was het tooneel van den strijd en voet voor voet werd het door de Engelsch-Belgische troepen aan de Duitschers betwist. Voorloopig is het de bedoeling om den overgang van de Nethe aan de Duitsche troepen te beletten, en te zorgen dat de Duitschers niet in de gelegenheid komen om hun zware artillerie op te stellen op een wijze, dat zij de stad over de binnenste forte heen, zullen kunnen beschieten. Het is nu echter gebleken, dat de Duitschers in de veroverde forten hun geschut hebben geplaatst, en van daar de waarschuwing van den generaal De Guise. Van den strijd om Antwerpen geeft een onzer berichtgevers dit nummer een beschrijving, die een denkbeeld geeft van wat een modern gevecht is - en

665 een betere bestrijding van alle beweringen omtrent de "ethiek van den oorlog" dan wij
in langen tijd hebben gezien,
Op het gevechtsterrein in Frankrijk is weinig nieuws. Over de geheele 500 K.M. lange
linie wordt gestreden, met afwisselende kansen, maar zonder dat nog de beslissing
valt. Het blijkt wel, dat de Duitsche troepen in Frankrijk aanmerkelijk worden
670 versterkt. Uit Parijs wordt gemeld, dat in de omstreken van Rijnwiel? groote
cavalerie-afdeelingen zijn gezien, als voorhoede van aanzienlijke afdeelingen, die in
de lijn Tourcoing-Armentières oprukken; en uit België wordt aan de "Times" gemeld,
dat een sterke legermacht over Templeuve in de richting van de Fransche grens op
rukte.
De "Times" geeft een berekening van het aantal legerkorpsen, dat thans in Frankrijk
675 strijdt. Bij het begin van den oorlog gaf dit blad een berekening, volgens welke 20
Duitsche legerkorpsen, ieder van drie divisies en tot een gezamenlijke sterkte van
1,275,000 man naar Frankrijk oprukten. Die legermacht bestond uit 40 actieve en 20
reserve-divisies. Tegen Rusland waren toen 14 actieve en 20 reservedivisies
beschikbaar.
680 Na eenigen tijd werden landweer-divisies, landstorm-afdeelingen en zelfs
marinetroepen naar Frankrijk en België gezonden, doch tevens werden zes legerkorpsen
van het Westen naar het Oosten overgebracht. De Duitsche legerkorpsen bleven in
Frankrijk grootendeels, als in vreedstijd, uit twee divisies bestaan; de reserve-
divisies werden bijeengevoegd in reservekorpsen van twee divisies, die hetzelfde
685 nummer hadden als de actieve korpsen, zoodat bij vb. het 4e korps in België was, het
4e reserve-korps in Silezië.
Thans zijn in Frankrijk en België waarschijnlijk 66 actieve, reserve en
landweerddivisies, of 33 legerkorpsen van twee divisies; waren deze nog compleet, dan
zou de gezamenlijke troepenmacht niet geringer zijn dan aanvankelijk naar België en
690 Frankrijk was gezonden. Doch de verliezen rekenend en de troepen noodig voor de
bezetting van België en den strijd om Antwerpen, komt het Engelsche blad tot de
berekening, dat er nog een millioen Duitschers in Frankrijk zijn.
Het blad gaat dan verder na, dat er nog 53 divisies of 26 legerkorpsen van twee
divisies beschikbaar zijn voor den strijd tegen Rusland en de kustbewaking. De
695 bewering dat slechts reserve- en landweerbataljons ? i? Frankrijk acht het blad
volkomen onjuist. Er staan in Frankrijk meer actieve divisies dan in Rusland. En in
reserve heeft Duitschland nog steeds het grootste deel van den landstorm, de depots,
de nieuwe recrutenlichtingen, de Kriegervereine en de vrijwilligers.
Het millioen Duitschers, dat in het Westen staat, is verdeeld over de geheele lijn
700 van Belfort tot Brussel. Dit is een lange lijn om te verdedigen, en vaak zal het
noodig zijn, dat daarin troepenverplaatsingen plaats hebben van het centrum naar een
der vleugels of omgekeerd. Nog is geen algemeene aanval op die lijn gedaan, en een
flankaanval kan alleen kans van slagen hebben als een gelijktijdige frontaanval de
verplaatsing van troepen belet. Maar het is de vraag of de geallieerden voldoende
705 troepen beschikbaar hebben, om tegelijk een krachtigen frontaanval en een omvattenden
flankaanval te doen.
In het Oosten staan, naar de "Times" berekent, ongeveer 1,200,000 man; want ondanks
de hevige verliezen heeft Duitschland nog steeds de sterkte kunnen aanvullen. Het
begon den oorlog met vijf millioen geoeffende manschappen, en het heeft sedert een
710 nieuwe lichte recruten opgeroepen, die men ook wel op een millioen kan schatten, en
daarenboven nog meer dan een millioen vrijwilligers, behalve de landstorm de
Kriegervereine. Daarnaast staat het Oostenrijksche leger, dat na aftrek der geleden
verliezen, en van de armeerkorpsen, die tegen Servië ageeren, door de "Times" wordt
715 geschat op 600,000 à 800,000 man, zoodat tegen Rusland in het oosten 1.800.000 à
2,000,000 man kunnen oprukken. Daartegenover kan Rusland 100 divisies in het veld
brengen; het hoofdleger der Russen staat achter de Weichsel, de reserveflank is
beschermd door Rennenkampf's leger, de linkerflank door de corpsen van Roeszky en
Broessilof in Galicië. Niet minder dan vier millioen menschen voeren daar den strijd.
720 Hoe de posities der legers zijn is uit de berichten niet duidelijk op te maken. Maar
dit is zeker, dat aan beide zijden met groote volharding zal worden gestreden. Niet
alleen in de gouvernementen Soewalki en Lomja, maar ook in Galicië zijn de offensieve
bewegingen hervat. In Russisch Polen werden de Russen uit een versterkte stelling bij
Opatof en Ostrowice teruggedreven, en werd een andere Russische afdeeling
teruggeslagen op Iwangorod. Volgens berichten uit Berlijn is de generaal von
725 Hindenburg, die de Russen versloeg in Oost-Pruisen, naar Zuid-Polen vertrokken om
daar de operaties tegen de Russen te leiden.
En in Galicië rukken de vereenigde Duitsche en Oostenrijksche troepen eveneens
voort, en werd een Russische infanteriebrigade teruggedreven. Klaarblijkelijk wordt
dus over de geheele lijn, van Soewalki tot in Galicië, de strijd hervat.

730 Van het oosten en het westen kunnen wij dus belangrijke berichten verwachten.

Vóór Antwerpen. Hoe gruwelijk de oorlog is.

Zaterdagmiddag was het, toen wij tegen twaalf uur met den laatsten trein naar het dorpje Contich reden. Wij waren met zijn tweeën. Een andere Amerikaansche journalist
735 en ik. Heb is aangenaam met een Amerikaan te reizen. Het Amerikaansche paspoort is groter dan eenig ander paspoort in de wereld. Het stempel erop is groter en rozer en gouder dan dat op eenig ander paspoort in de wereld. Men respecteert het en sinds de Amerikaansche gezant in Brussel een soort diplomatiek ensemble opgericht heeft met den terecht hoogvereerden burgemeester Max, sinds dien tijd wordt Amerika met uiterst
740 goede oogen bekeken. Hetzelfde geldt voor Holland, behalve misschien in die kringen welke genoegzaam Fransch zijn om van de rest van de wereld nooit iets af te weten of te willen weten en voor wie Holland een soort barbaren-staat is met logge mannen en onelegante vrouwen en een gebrek aan Pjver's wereldberoemde Eau de Quinino. U denkt, dit wordt nog een brief met grapjes. Wacht u maar even. Het wordt nog anders. We namen een retourtje. De andere helft van dat retourtje heb ik in mijn zak en ik zal het (zooals wijlen de Paus met zijn beroemd retour naar Venetië), ik zal het ook trouw bewaren en aan mijn kindskinderen laten zien. In een huis wordt het een teit
745 zooals de bekentenis van Balthasar Gerards in het Rijksarchief er een is voor het Nederlandsche volk. Welnu, de trein was niet vol. Slechts met buitengewone passen mocht men erin. Links en rechts van ons kwamen vluchtelingen aan. Maar het was nog slechts de gegoede stand die uittrok. Een hevige zenuwachtigheid een dusdanige toestand der zenuwen welke de menschen als het ware op hun tandvleesch deed wandelen, was overal zichtbaar. Men drong meer dan gewoonlijk, men had gauwer ruzie dan
755 gewoonlijk, een iedereen slechts bezielde door een enkele gedachte: weg te komen van deze plaats, die voor bommen van vliegmaschinen, etc. Van de armere vluchtelingen echter bemerkte men toch hier en daar reeds iets. Er waren wat oudjes die niet meer loopen konden. Die werden op kofferwagens gezet en weggekruid. Verder de altijd tegenwoordige draagbaren en dan wachtende dragers en dokters en pleegzusters. Dat echter was al een oud gezicht. Oorlog is oorlog en dat
760 ze terug schieten en gewonden maakten, kon ik den Duitschers niet kwalijk nemen. Een eerlijke strijd en eerlijke gewonden, het is ellendig genoeg maar er zit nog een greintje ethiek in. Dus, zooals gezegd, ik ging nog als de ongeloovige Thomas weg. In onze coupé zat een meneer uit Contich. Die ging nog even wat halen uit zijn huis. Zou de stad nog staan. "O" was het antwoord, "alles was er veilig genoeg tot nu toe maar
765 ook niet langer." Zoo reden wij dan tusschen aardige voorstaddorpen, door en over groentetuinen en langs weiden met kudde vee en in de mooie najaarszon was het al pais en vree. Wel hoorde je van tijd tot tijd het doffe gebrom van het geschut maar op zoo'n afstand klinkt het toch net alsof iemand met een bons een deur dicht doet en dus maakt het helemaal geen indruk. En toen ineens veranderde het beeld. Het was even
770 voorbij Berchem, dat ik een historisch visioen kreeg. Het beeld van een plaat van oude settlers in Massachusetts die met al hun have en vee en kinderen wegvluchten voor een aanval van Roodhuiden, de herinnering aan een teekening van Macedoniërs, die in dolle haast wegtrekken voor een der eeuwige strafexpedities der Turken. Alleen was hier geen dolle haast maar liep de stoet langzaam, trok hij met de snelheid van
775 gedreven vee, in eindeloze rijen den landweg af. Wat een stoet! De hooge wagens, bekend uit ons Brabant, hoog opgeladen met blauw en wit geruit beddegoed, daar boven op kinderen en vrouwen, daar achter aan hangende kisten en misschien een kooi met een vogel, de wagen zelf omstuwd door loeiend vee, en met kleine kinderen die met de eene hand aan vaders wagen maar moedeloos doortrokken. Dan weer kruiwagens met huisraad
780 opgestapeld, of handkarren met oude menschen erop. En inéens werd dat heele beeld klaar, kon men zien wat een vrees daar in zat voor die hen gedwongen hebben in een onrechtvaardigen en meedoogenloozen oorlog te trekken, de wie zij nu wegvluchten, in de zekere wetenschap van hun have nooit meer terug te zullen zien, want de Duitser (en eenieder die de Duitse kranten leest weet dit) heeft geen geduld met de
785 "Belgische Schutten" die hem het spelletje in Frankrijk zoo deerlijk bedorven hebben en wie de Duitse kranten leest weet hoe men over de verwoestingen in België aan geene zijde van den Rijn spreekt. Maar ik zat nog altijd in den trein. Ik keek nog maar toe. Naderhand, toen ik zelf een uur of vier meeliep, toen bleef mij een andere herinnering over, de herinnering aan het eigenaardige geluid van zoovele kleine
790 kinderklompen die op de straat, keien of het asphalt klopten, in den eigenaardigen haastigen draf van menschen die op een paniek-galop je loopen. Ik bezit een heele collectie van diverse geluiden. Ik ken het wanhopig geblaas en gezucht van een aanstormenden boschbrand. Ik herinner mij het eigenaardig getik van Russische mitrailleurs, het gebons van groot geschut op verren afstand,
795 het snorren van Zeppelins. Maar niets is zoo wanhopig als dat haastige tok-tok-tok

van die scharen kinderen op hun vermoeide beenen, loopende uit al hun macht om vader en moeder bij te houden.

Laat ik nu echter bij mijn verhaal blijven. Wij kwamen in Contich. Vijf of zes menschen stapten uit. Een oud mannetje en een oud wijfje met een paar nonnetjes. Die goede menschen zijn thans overal te zien. Zij zijn als het wares de Boy Scouts, voor de ouden van dagen, die heele kromme besjes die halfkindsch van dit vertier niets meer begrijpen, die plotseling uit hun tachtigjarige sleur worden gehaald en van het eene dorp naar het andere rondsollen en zoo erg dreef kijken alsof het zoo veel beter geweest ware indien zij maar bijtijds gestorven waren, voordat deze moordpartij begon die thans hun armzalig wereldje met 42 c.M. kogels in mekaar blaast. In het stadje zelf alles leeg. Het was hier werkelijk ineens de wereld die Detaille voor ons geschilderd heeft. Niet de wereld van krijgshaftige schilders met galopperende paarden en begallonnerde generaals. Maar de wereld van soldaten, te moe om te staan of te zitten, die in een deurpost lagen, of op een trottoir, die even de zware schoenen uitgedaan hadden, die een halven zuren appel, ergens gevonden, opaten, die met ?? gewasschen gezichten en handen, met stoppelbaarden en nagels vervuild in de eindelooze loopgraven, die met alle ware teekenen van een gruwelijken oorlog zich nog een oogenblik in het zonnetje zetten om wat van de wereld te genieten – een wereld die misschien zoo gauw voor hen afgelopen zou zijn. Want, lezer, die aan parades denkt, er zijn weinig dingen in de wereld zoo intens smerig als oorlog. Napoleon besteedde jaarlijks ontzettende sommen aan Eau de Cologne. Die had hij noodig omdat de reuk van het slagveld hem hoofdpijn gaf. Welnu, een leger in vreedstijd, geschoren en gewasschen en met Zondags verloop is één ding. Maar een leger dat sedert negen weken tegen een overmachtigen vijand in het veld is geweest, is iets zoo treurigs, zoo krom van de moeheid en de ellende, zoo ontdaan van alle galon en blanke wapenen, zoo bevlekt met modder en bloed, dat het wel het allerbeste argument is voor algemeene ontwapening. Zoo wandelden wij door het stadje. De huizen waren gesloten. Hier en daar was een ondernemend zoetelaar die wat sigaretten verkocht, hier en daar stonden ramen open en zag men den inboedel waaruit haastig het een en ander weg was genomen, waar de wanorde sprak van een vlucht welk een paniek moet zijn geweest. Na Contich dunde de rij vluchtelingen uit. De dorpen tusschen het plaatsje en de rivier de Nethe waren den vorigen dag al door de bewoners verlaten. Een gedeelte ervan was al verwoest. In Contich zelf op de uiterste grens van de gemeente was de priester. Een jonge man nog. Een aangenaam, wel energiek gezicht. Hij had een heel oude juffrouw bij zich. Men had het goede mensch vergeten. Nu kwam ze bij hem met een karrebies vol pakjes en een dikke parapluie en wilde weten hoe ze weg kon komen. Loopen kon ze niet. Wagens waren er ook niet. Ze moest naar het Roode Kruis aan den anderen kant van den weg. Dat was een heele toer. De weg was op dat oogenblik vol racende automobielen die amunitie naar het front brachten. Met zijn drieën hielpen wij haar door die menigte heen. Toen bleven wij een praatje maken met den pastoor. Ging hij ook weg? Ja, hij wachtte tot al zijne gemeenteleden weg waren en dan trok hij hen achterna naar het dorpje aan de Hollandsche grens waar zijn gemeente ondergebracht zou worden. Waarom hij niet bleef? Ja, daar hadden wij gelijk in. Voor een bombardement vreesde hij niet, maar uit lange ondervinding wist men, dat de troepen die in België ageeren fel verwoed zijn op de priesters, die zij beschuldigen het volk tegen de Duitschers opgezet te hebben; dat de priesters steeds door hen voor zwarte Schweinhunde uitgescholden worden die bij de minste moeilijkheid gefussilleerd worden. In een doode priester heeft voor zijn gemeente ook al weer weinig nut. Ik kon hem geen ongelijk geven. Of hij eenig idee had waarom de Duitsche troepen zoo fel opgetreden waren? Dacht hij dat de menschen werkelijk op de Duitschers geschoten hadden? Hij antwoordde mij: u kent die menschen hier. Hét zijn dezelfde boeren als in uw zuidelijke provinciën. Dat er een enkele, die in zijn eigen huis beleedigd werd door een Duitscher, deze eens op zijn hoofd geslagen heeft, dat is natuurlijk genoeg, maar verbrandt men daarvoor een heele stad? En ik dacht aan het land van mijne inwoning en aan de behandeling van Vera Cruz door de Amerikaansche marine. De Amerikanen werden warm ontvangen door Mexicaansche franc-tireurs. Zij schoten toen die kerels met geschut en geweren uit hunne posities en namen hen zooveel mogelijk gevangen. Daarna gaven zij hun houweelen en bezems en lieten hen de stad schoon maken, riolen aanleggen, maakten uit het ongezonde nest een model van hygiëne. Zij brandden niets af. Zij verbeterden. De filosofie van den Professor in het Witte Huis was toch eigenlijk wel iets anders dan die van den heer Bernhardi en zijn fameus boek die in het geval van Vera Cruz een uiterst gestreng bestraffing zou aanbevelen, brandschatting, gijzelaars, fusillades en wat dies meer zij. En nadat ik nu verscheidene dagen met die menschen uit die dorpen rond gezworven heb, met die soldaten in greppels heb zitten praten, met de paters aan het front (en ik heb eigenlijk een akelig vooroordeel tegen dergelijke menschen) nadat ik den grond om zoo

Naspeuringen van Paul Theelen: 7 oktober 1914

te spreken voor alle mogelijke informatie omwoeld heb, kan ik er nog steeds niet bij, wanneer ik verhalen hoor van Vlaamsche dorpen die zich plots in gewapende kampen transformeerden. Daar is bijvoorbeeld Dendermonde waarvan bijkans geen steen meer op
865 den anderen staat. Vera Cruz en Dendermonde, het blijft mij in het hoofd spoken en ik denk aan de verontwaardiging in Vera Cruz van Duitsche zeelieden die de politiek van Amerika toentertijd verderfelijk zwak vonden. En na een half uurtje praten met onze priester togen wij het dorp uit en waren toen meteen dicht bij het eigenlijke slagveld. De verdediging van Antwerpen in het zuiden wordt gevormd door een halven
870 cirkel welke begrensd wordt door de Nethe, de verlenging daarvan, de Ruppel en westwaarts de Schelde. Ten zuiden van die rivierlijn, dus erbuiten, liggen sterke forten. En als u nu de kaart kijkt, dan ziet u hoe het beleg geloopt is. Eerst de verjaging van de Belgische troepen uit Mechelen, dat na drie bombardementen duidelijk sporen van verwoesting draagt. Dat is het punt hetwelk de lijn tusschen Brussel en
875 het noorden in aanraking brengt met de verdedigingslinie van Antwerpen. Vanuit Mechelen werd Lier beschoten. De stad werd haastig verlaten door de bevolking. Een half dozijn bleef dood. Een aantal schoten op het hospitaal doodden een zestal gewonde soldaten. Daarna hield het vuren op en de Belgische soldaten bleven in de buurt en verschansten zich. Dat was in het begin van de vorige week. Nu westelijk van
880 Lier en aan de buitenzijde van de Nethe ligt het plaatsje Duffel, dat al heel gemakkelijk te zien is omdat er heel hoge schoorsteenen staan. Dat ging er vervolgens aan en werd door de Duitschers genomen. Dat was dus een Duitsch steunpunt in het westen. De uhlanen trokken de rivier over en waren op verkenning tot in Linth, dus buiten de uiterste forten-linie. Alles met orde en regelmaat. Na de beschieting
885 van Duffel kwamen de twee middelste forten in het zuiden eraan: Waelhem en Waveren St. Catherine. Groot geschut en nauwkeurige berekening deden het werk. Zij gingen kapot zooals Luik en Namen en Maubeuge kapot gingen. De Belgen trokken achter de Nethe, maar 's nachts kwam majoor Renault met een vijftig vrijwilligers op de ruïne terug en sloeg nog een aanval van Duitschers af. Prachtig, maar de Duitschers hebben
890 menschen genoeg nog ga?? geen oorlog van persoonlijken moed maar een praktische toepassing van de leer der springstoffen. Ergens een dr. ing. met een bril op zijn neus en een retort in zijn hand, doet meer kwaad dan heele bataljons dappere vrijwilligers. Na het fort Waelhem gingen de waterreservoirs eraan. Dat was Woensdag. Het Belgische leger trok zich terug. Het
895 blies de bruggen over de Nethe op en groef zich onmiddellijk in, langs de oevers van de dichtbegroeide rivier. En nu was de quaestie dat de Duitschers trachtten met hun geschut een bres te schieten door den Belgischen weerstand en dat de Belgen alles op het spel zetten om zich staande te houden. Er loopt een eindelooze, kaarsrechte straatweg van de Nethe noordwaarts Waerloos en dan tot Contich.
900 Daar was het op gemunt. Aan beide zijden van dezen straatweg was de Belgische artillerie ingegraven. En dat was alles volgens de laatste krijgsl leer keurig in orde. De kanonnen waren bijna onvindbaar. Tot hun midden ingegraven, en bedekt met lange takken en gras stonden de rijen kanonnen met opengesperden muil naar het zuiden te gapen. Een vijfhonderd meter daarachter, eveneens verborgen onder takken, lagen de
905 paarden. Naast elk kanon, links de open kasten met granaten. En er onder de troggen bedekt met aarde en gevuld met stroo, waarin de mannen dag en nacht bij hun stuk konden slapen of liggen rooken. Een gemoedelijke pater met wien, en met nog een viertal soldaten, ik een praatje had zitten maken vóór een kapeletje van Het Heilige Bloed, bracht mij bij de batterij waarvan hij de manschappen verpleegde. Met den
910 commandeerenden officier samen liet de pater ons de stukken zien. In witte wollen dekens gehuld lagen eenige manschappen te slapen. Vier dagen reeds waren zij in deze ?? geweest en sinds vier dagen waren zij niet uit de kleeren gekomen. De ??rade officier was in het fort Waveren geweest gedurende het beleg door het zware geschut. Ja, er was niets aan te doen. Tegen die Duitsche kanonnen hield niemand het uit. Men
915 had terug gemoeten. Onderwijl van rechts en links op een vijfhonderd meter achter ons, klonk de uitbarsting van het Belgische geschut. Het was tegen vier uur. Het artillerie-duel dat wat bedaard was gedurende den middag, waarschijnlijk om de oden te begraven en de gewonden wat te verplegen, begon weer. Wat precies kanonnen achter ons stonden was natuurlijk niet uit te maken. Rook was er niet te zien. Alleen een
920 plotselinge hevige detonatie, gevolgd door een lang striemend geluid en dan een verre ontploffing. Maar van de baan door het projectiel beschreven was ook niets te zien. Alleen wist men dat daar over ons hoofd veel lood en ijzer en koper vloog en dat als resultaat daarvan de Duitsche kranten weer verder gevuld zouden worden met de treurig monotone advertenties van jonge jongens die voor "Koning en Vaderland op het veld van
925 eer gebleven zijn". Wel, die batterij was eindelijk bekeken en we bleven nog bij ons kapelletje wat praten in gemoedelijk Vlaamsch. De cigaretten, waarmede ik mijne zakken gevuld had, werden samen gedeeld en van den geheelen slag merkte men niets dan

Naspeuringen van Paul Theelen: 7 oktober 1914

930 heb doffe en verre boem-boem van belegeringsgeschut, den korten en scherpen poef van het veldkanon en de eigenaardige poef-p-f-i-i-i-i van de shrapnell. Maar al dat leven en lawaai scheen zoo onreëel dat wij er niet de minste aandacht aan schonken. Totdat ineens een hevige slag aan onzen rechterkant den grond deed dreunen. "Dat is er eene van de Dutsers", en poef, meteen was er een tweede en nog dichteraan. En tegelijk ratelde er een ambulance aan. De ambulance hield op den straatweg stil. Het was zoo'n oude houten rammelkast op hooge wielen. Het achterdoek werd weggenomen en een 935 draagbaar werd er uitgeschoven. Wat daar op lag was tien minuten te voren een Vlaamsch boerenarbeider geweest in een uniform van Belgisch infanterist. Nu was het een lange uniformjas en die hield het boven- en het benedenstuk van den man nog bij mekaar. Heb middengedeelte van het lichaam was weg. Een granaat had den man in tweeën geslagen. Het hoofd lag daar met groote open oogen en wijd open mond. Tegenover hem op een bank zat een man, die een schot in den rug had. Ook met den mond open. Het 940 gezicht vertrokken van de pijn, half overhellende aan den kant waar het schot niet was. De bloedige massa van zijn kameraad, die nog geleefd had toen hij opgenomen was, werd met zorg uit den wagen genomen. Een priester ging er naast. Een dozijn van ons, soldaten en officieren, stonden er bij. De sjako en de pet gingen af. Het doodshoofd 945 ging heen en weer op het ?? de draag?? het haastig weggelegd achter den muur van een boerenwoning en meteen poef p-f-i-i-i-i-i; de eerste kartets barstte. Wat te hoog. Maar een paard viel om. De volgende kwam al reeds aanzetten. Een soldaat ging neer, met een haastigen greep naar den hals, waarvan de slagader was afgeslagen. Iets verder op den straatweg lag een blauw pak Moeren. Ook een levend wezen geweest een 950 oogenblik te voren. En toen, lezer, ben ik weggelopen uit die buurt zoo hard als ik kon. Weggelopen met een intense woede tegen me-zelf, omdat ik weg liep, maar meer nog omdat ik zoo bedroevend hulpeloos, was, dat wegloopen het eenige middel was tegen den regen van kogels waarvan er 310 in een kartets gaan, waarvan er een tiental over ons hoofd vlogen, maakt tienmaal driehonderd en tien, dat is 3100 kansen om geraakt 955 te worden. En dat zal mij altijd bijblijven als voornaamste herinnering aan het volgende half uur, de boosheid dat daar nu een argument was zoo ontzettend dom, zoo hopeloos onbeantwoordbaar, dat de geleerdste mensch van alle eeuwen er even wanhopig tegenover had gestaan als de meest rustieke koe. Dat hier niets werd overgelaten aan verstand of vernuft, maar dat hier een combinatie van eenige metalen en scheikundige 960 bestanddeelen, die wij anders te onzen nutte gebruiken, zoo gecombineerd was, dat zij slechts vernieling veroorzaakte. En op dien weg naar Waerloos met nog twee soldaten, alle drie in een greppel om weg te blijven uit het gevaar van een kartets, die op de keien sprong, heb ik, met den vluggen gedachtengang van verdrinkende menschen gedacht aan die theorie van generaal von Bernhardi, welke zulk een grootscheepschen moord tot 965 een systeem verheft, aan dat akelige boek van professor Steinraetz, een boek bestaande uit beweringen van een man, die van den krijg niets weet en het enkel uit andere boekjes haalt, een boek dat door zijn gepredik van iets onzedelijks mij zoozeer heeft geërgerd, dat ik steeds en te allen tijde gaarne bereid ben, dien krijgshaftigen vaderlander op zijn eigen terrein en met zijn eigen methode te 970 bestrijden en het bewijs over te laten aan het zoozeer door hem geprezen recht van den sterkste (het "Handelsblad" geeft den heer Steinmetz gaarne mijn adres) – op dat korte traject heb ik aan al die ergernissen gedacht, maar toch eigenlijk aan heel weinig anders. Wanneer ik deze gevoelens nu zoo kalm mogelijk analyseer, dan was ?? wegdreef, want ik heb met opzet gezorgd om van tijd tot tijd mijn pols eens op te 975 nemen. Het was hevige woede tegen een stom noodlot. Het zag eruit alsof wij er nooit uit zouden kunnen komen. Dat feit stond dus klaar: of dood, óf verminkt. Alleen dacht ik erover of ik liever mijn linkerhand, waarmede ik een beetje vioolspeel, of mijn rechterhand, waarmede ik wat teeken, zou verliezen; een gedachte zeker opgewekt door het zien van een soldaat, wiens eene hand nog slechts een klomp bloed en vleesch was. 980 Neen, mijn geheele wezen verzette zich met alle geweld tegen deze methode van oorlog argumenteeren. Want per slot van rekening moet er toch eenig argument zitten achter deze "ultima ratio" der koningen. Duitschland beweert dat het door België heen trekken moest voor zijn eigen behoud en dat het verdrag van neutraliteit slechts een stukje beschreven papier was. België beweert het tegendeel. En om nu te bewijzen dat 985 het gelijk heeft, licht daar achter dat muurtje mijn Belgische soldaat met zijn opengespalte oogen, alsof hij midden in den ergsten droom gesneuveld was, – daarom ligt er in dat greppeltje waardoor ik loop voor mijn voeten een hoopje rood gedoe dat blijkt een zoo bebloed beddelaken te zijn, dat het inderhaast als nutteloos uit een ambulance werd geworpen. En zoo loopen wij de velden door langs den weg noordwaarts, 990 en het vuur wordt heviger. Totdat ik voorbij een huis kom en daarachter staan soldaten en die trekken mij plotseling van den weg af, "on vous tuera la-bas" en meteen een nieuw geluid en de knal is gevolgd door het gefluit van het aanzetten van de Westinghouse-rem en waar ik zoo juist gestaan heb, regent het kogels en de steenen

Naspeuringen van Paul Theelen: 7 oktober 1914

995 en de aarde spatten naast ons rond. En dan volg ik hun raad en smeer mijzelf zoo dun
mogelijk met vijf soldaten en een viezig armzalig hoerenkind van een jaar of veertien
tegen den muur van het beschermende huis aan en meteen weer rinkelt het en het dak
tegenover ons vliegt aan gruzelamenten door den hagel van kogels, en de pannen
vliegen ons om de ooren en dan gaan wij allemaal tegelijk weg en ik gehoorzaam aan
1000 een soort van instinct en loop een weg op die rechthoekig op den onzen staat en ga
dan op een vijfhonderd meter afstand weer noordwaarts, evenwijdig met den grooten weg
waarover de kartetsen steeds bareten, met een nauwkeurigheid die doet zien dat ??
loop ik een boerenhuis op en een boerenerf door, volg instinctief een boerenmeid die
ook dien kant uitgaat en kom achter een groote schuur terecht waar een hoop soldaten
staan, vraag den weg naar Contich en word gearresteerd en naar het hoofdkwartier
1005 gebracht. Nu zal ik u met het verdere verhaal niet vervelen, want indien ik u tot
dusverre mijne persoonlijke gevoelens mededeelde, dan was dat slechte om eens te
registreeren wat men maar zelden door vreedzame boekenwormen hoort beschrijven, omdat
nu eenmaal een boekenwurm zelden zulk een kant uitkomt. Maar mijn arrestatie en mijne
1010 onderhandelingen met een uiterst onbeleefden Belgischen kapitein hebben weinig met de
zaak te maken. Ik was na? nog iets boozier. Want hier was het domme militaire geweld,
dat alle gezond verstand doet ophouden, indien mogelijk nog iets erger aan het werk.
De kapitein in quistie was moe en zenuwachtig en hij was de eenige officier die niet
beleefd was. Verre zij het dus van mij me daarover te beklagen of te generaliseeren.
1015 Het was een persoonlijk feit. Maar hier was ik voorzien van alle papieren die noodig
waren, en een oogenblik telephoneren naar de stad had mijn cipier kunnen doen zien
wie ik was en waarom ik hier was. Maar hij had de macht. Hij had de macht mij
daar ter plaatse op te laten sluiten, dood te schieten of wat hij verder wilde en
hiertegen had ik niets in te brengen dan beleefd ja en neen te zeggen. Totdat wij ten
1020 einde raad het Hooge Paard beklommen, een ultimatum opstelden van hevige dreigementen
bij de regeering en daarop op de botste manier ontslagen werden van dit hoogst
onaangename oponthoud. Nu begon het langzamerhand donker te worden en wij hadden een
drie uur wandelen naar de stad voor ons. Vóór acht uur moesten wij thuis zijn, want
dan gaat de poort dicht. Wij waren thans buiten bereik van de kartetsen. Het
1025 Belgische geschut donderde sterker dan te voren. Met alle geweld werd den vijand
belet de rivier over te trekken. Aan beide zijden van den weg begon men regimenten
voetvolk te zien. Dat werd in gereedheid gehouden om de vermoeide soldaten in de
loopgraven af te lossen. Uit de loopgraven kwam men terug. Helaas, een groot gedeelte
kwam voorbij getuft, in automobielen, minus voeten of handen of armen of oogen. De
1030 rest strompelde moe en smerig den weg af. En laat ik hier nog maals de grootste
bewondering uitspreken voor den geduldigen gewonen soldaat, die het werk doet, die de
grootste lasten heeft, die zijn huis en goed verlaat on bij rijtjes neergeschoten
wordt en verdwijnt in een gemeenschappelijk graf, die weinig plezier heeft van den
dienst in vreedstijd, die in oorlogstijd maar sjouwt en sjouwt en sjouwt, als
1035 Ahasverus zijn zware bagage en zware laarzen meesleept en vecht omdat zijn vaderland
(en welk een vaag begrip is dat niet voor de meeste menschen) omdat zijn vaderland
door een vijand aangevallen wordt en hij zijn vrijheid wil verdedigen. En naarmate
het donkerder werd, in die mate zag men ook meer de ellende van dien langen drom
menschen. Wij waren nu weer in den stroom vluchtelingen. Links de eindelooze rij
ambulances en auto's met voorraden. Rechts de infanterie die voor den nacht slapen
1040 ging, de menschen die met hun armzalige plunje vluchtten, terwijl wij in de verte
hoorden hoe de Duitsche bres door hun hoeven en huizen steeds wijder werd geschoten
en dat met een nauwkeurigheid en een meedoogenloosheid waarmede een prairiebrand,
door een storm aangewakkerd, in enkele oogenblikken den welstand van jaren lange
zwoegerij vernietigt. Men keek niet om. Men liep door. Naar het Noorden, waar de
1045 hooge toren van Antwerpen nog even zichtbaar was. Naar het Noorden waar ergens het
nog ongedeerde Holland moest liggen, waar men in een huis kan zitten zonder gevaar
dat het dak of de kelder er uit geblazen wordt, waar de dorpen en stadjes recht
overeind staan en geen klompen zwarte ruïnes vormen. Bij mijn aankomst kon ik naar
een goed hotel gaan. Maar zwijgend zaten lange rijen vluchtelingen op de stoep naast
1050 de Vlaamsche komedie te wachten tot dat het hunne beurt zou zijn om verzorgd te
worden. Er was juist een weeshuis aangekomen. Kleine kleuters met hunne meesters. Die
joggies zaten op de stoep onder het afdak van het vroegere hotel Weber. Zaten er nog
even geduldig twee uur later. Zaten er nog even geduldig vier uur later. En daar was
1055 toch heuse, in ons land een verkondiger van Gods woord, die van den kansel durfde
spreken over de zegeningen van den krijg. Aan hem en den geleerden schrijver van de
"Philosophie des Kr?? wijd ik dezen brief.

Het tooneel van den strijd in Galicië.

Bij de kaart.

1060 Het tooneel van den strijd in Galicië, waar de Oostenrijksch-Hongaarsche legers, thans met Deutsche korpsen aangevuld, strijden tegen de Russen. Na eerst in Russisch-Polen te zijn doorgedrongen tot Lublin en Cholm, werden de Oostenrijksch-Hongaarsche troepen door de aanrukkende overmachtige Russische legers tot den terugtocht gedwongen. Bij Rawaruska had een gevecht plaats, dat de Oostenrijkers noodzaakte tot

1065 den terugtocht op Krakau. Vooral toen ook Lemberg door de Russen werd bezet. De vesting Jaroslaw werd ontruimd, en de Russische legers trokken naar Pzremysl en van daar door den Dukla-pas en den Uszok-pas Hongarije binnen. Zij werden door de Hongaarsche troepen, die achter de Theiss opstelling hadden gekozen, echter genoodzaakt tot den terugtocht. De Russische afdeelingen, die de terugtrekkende

1070 Oostenrijkers achtervolgden in de richting van Krakau, werden, toen de Oostenrijksche troepen met Deutsche afdeelingen waren versterkt, bij Opatow en Klemontof tot staan gebracht en teruggeslagen. Ook de versterkte stelling tusschen Opatow en Ostrowez moest worden ontruimd.

1075 Het kaartje zal gelegenheid geven de troepenbeweging op dit gedeelte van het oorlogsveld te volgen.

Op het Westelijk oorlogstooneel.

Antwerpen.

1080 Wij plaatsen hieronder in fouilletonvorm een brief van onzen Amerikaanschen correspondent, een lang maar zeer belangwekkend stuk. Het is hier en daar wat fel misschien, maar het is zulk een oprechte uiting van afschuw van den oorlog dat wij er ongeveer niets in hebben geschrapd. Het geeft de ervaring en de meening, niet van rustige neutrale redacteuren op een neutraal redactie-bureau in een neutraal land – het is de kreet van een mensch, die in den strijd is geweest...

1085

De toestand.

1090 PARIJS, 6 Oct. (via Londen.) Het communiqué van elf uur 's avonds luidt: Het karakter van den toestand is hetzelfde gebleven. Op onzen linkervleugel, ten Noorden van de Oise, wordt de actie hoe langer hoe feller. In het centrum is het betrekkelijk kalm. Eenig terrein is gewonnen in de streek ten Noorden van de hoogten langs de Maas.

Duitsche bewegingen op de Fransch-Belgische grens.

1095 LONDEN, 7 Oct. (Reuter.) De "Times"-correspondent in België seinde 6 Oct., dat een zeer belangrijke Duitsche troepenbeweging plaats moet hebben in Zuid-België. Dien namiddag marcheerde een troepenmacht, ter sterkte van 20,000 man infanterie, cavalerie en artillerie en een draadlooze telegraaf afdeeling, door Templeuve ten noorden van Doornik in westelijke richting naar de Fransche grens. Het waren allen jonge manschappen.

1100 **Reims.**

LONDEN, 6 Oct. (Eigen Bericht.) De "Times" verneemt uit Epernay, dat Reims nog altijd lijdt onder de beschieting, daar de teruggetrokken vijand, nog altijd met zijn zware kanonnen de stad bestrijkt. De projectielen zijn blijkbaar bestemd voor de Fransche batterijen buiten de stad, maar in de stad zelf richten zij aanzienlijke schade aan.

1105 Veertien burgers zouden gedood zijn.

Laatste Berichten.

(Ontvangen na het ter perse gaan van dit nummer.)

1110 **Op het Oostelijk oorlogstooneel.**

Aan het noordelijk front.

1115 LONDEN, 7 Oct. (Reuter.) Volgens een telegram aan de "Morning Post" uit Petrograd van gisteren, zou de Keizer persoonlijk het bevel gevoerd hebben over de operaties tegen de vesting Ossowez, vanuit het grensdorp Graeve op enkele mijlen afstand van de vesting. De soldaten vertellen, dat de Keizer bevel had gegeven Ossowez in drie dagen te nemen. Dientengevolge wierpen de Duitschers 40,000 granaten op de vesting; maar ten slotte werden de Deutsche stellingen door een enkele verwoede charge van de Russische cavalerie genomen. Een bij Augustowo gevangen genomen Duitsch officier bleek in het bezit te zijn van een proclamatie, waarbij de bewoners van het door de

1120 Deutsche troepen bezette gebied in naam van den keizer werden uitgenoodigd zich aan de zijde der Duitschers te keeren tegen den gemeenschappelijken vijand, n.l. Rusland.

Russen tegen Duitschers en Oostenrijkers.

Langs den Russisch-Pöolsche grens wordt op verschillende plaatsen heftig gevochten. Wij laten hier eenige telegrammen volgen van den correspondent van de "Times" te Petrograd van 4 October. In de eerste plaats seint deze correspondent: Officieel wordt bericht, dat lichte schermutselingen plaats hadden aan den linkeroever van de Weichsel in de nabijheid van Kielce. Het Duitsche leger beweegt zich zeer langzaam. De kozakken opereeren reeds op de Duitsche flanken. Volgens de "Russkoe Slovo" verschenen ze eensklaps aan verschillende kanten van de stad Petrokof, grooten schrik brengend onder de Duitsche troepen. Alleen langs den hoofdweg werden 600 der indringers gedood. In andere deelen van de provincie Petrokof vernietigden kozakkenafdeelingen voorposten van het 21ste regiment Saksische ulanen en het 4de regiment jagers. Zes ulanen werden naar Warschau gebracht, onder wie twee jongelieden van 16 jaar. Vluchtelingen juist te Warschau aangekomen, die de streek van Czeurtochan en Novoradowsk door kwamen, verklaren dat groote Duitsche troepenmachten zuidwaarts trekken, vermoedelijk om zich bij de Oostenrijkers te voegen. In de bivakken spraken de indringers vrij uit met de landsbewoners, mededeelend, dat zij Fransche en Britsche troepen hadden bevochten. (Dat zouden dus versterkingen zijn van het westelijk oorlogstooneel.) De Duitschers oprukkend in de richting van Skierniewice (Skernewysi), zuidwestelijk van Warschau, ondervonden hevig verzet en leden zware verliezen. Toen de vijand een brug over de Warthe passeerde bij Sieradz, westelijk van Le? stortte de brug onder het gewicht der zware kanonnen ineen. Drie kanonnen gingen verloren.

De slag van Augustowo.

In een tweede telegram wijst de correspondent op de beteekenis van den Russischen tegenaanval in de richting van Oost-Pruisen. Die aanval zou geschieden in de linie Lyck-Lötzen. De strijd was hier zeer bloedig. Generaal Roessky paste hier dezelfde tactiek toe, die zoo uitnemend succes tegenover de Oostenrijkers gaf. Onder zijn leiding dreef generaal Rennenkampf een wig tusschen de beide Duitsche colonnes, die rond Droskeniki en Ossowiez ageerden en trok beide flanken om. Het gevecht om het bosch van Augustowo was van zeer verbitterd karakter, de Duitschers verdedigden wanhopig hun terug Ossowiez. De Ulro Rossia beschrijft het beleg van Ossowiez. De eenige goede weg was die van Graewo. De Duitsche artillerie kon niet dichter naderen dan op een afstand van 14 werst (9½ mijl) van het fort en van dat punt af begon de beschieting. De Russen deden verkenningen door middel van een ballon captif, die de Duitschers tevergeefs beschoten. De Duitsche infanterie liet haar zware kanonnen, die in den modder bleven steken, achter en rukte op slechts met mitrailleurs en op 25 September waren zij tot op een afstand van 7 werst genaderd, waarop het Russische garnizoen een uitval deed langs een weg, die alleen aan de Russen bekend was, aldus den vijand omsluitend. Een hevige strijd volgde, de artillerie der Russische vesting schoot rij na rij van de vijandelijke gelederen in het front neer, terwijl van de flanken de Russische infanterie een vreeselijk geweervuur opende. De slag duurde twee dagen en de weg van Groewo was met lijken bedekt. Onder het gewicht van dan Russischen aanval kreeg de Duitsche terugtocht het karakter van een wanordelijke vlucht. De Duitschers konden hun artillerie niet uit den modder bevrijden en de Russen maakten rijken buit - kanonnen, caissons, geweren en een korpskas. Op 27 September werden de Duitschers definitief op Groewo teruggedrongen.

De strijd in Hongarije.

BOEDAPEST, 7 Oct. (W. B.) Oostenrijksch-Hongaarsche troepen konden ook reeds bij Maramaros-Sziget tot het offensief overgaan. Kleine zelfstandig optredende gedeelten van de Russische hoofdmacht, die langs bergwegen in het komiteit Besztereze Maszod zijn gedrongen, moeten of snel terugtrekken willen zij niet vernietigd worden. De noodige troepen zijn reeds onderweg om de geheele offensieve poging afdoende te verijdelen. Langs de overige passen dringen de Oostenrijksch-Hongaarsche troepen over de Hongaarsche grens naar het noorden.

NYVREGYHAZA, 7 Oct. (W. B.) Volgens ambtelijk bericht uit Huszt wordt sinds Maandagmiddag heftig gestreden bij Teczö, tusschen Oostenrijksch-Hongaarsche en Russische troepen. De laatste werden uit hun stellingen geworpen. Bij Körosfalva eindigde een verbitterde strijd evenzoo met de volledige nederlaag der Russen. Hier vormde een detachement van 2000 Poolsche legionaire de voorhoede.

Op Zee.

Een Duitsche torpedoboot vernield.

Aan het "Nieuws v. d. Dag" werd gisteren uit Schiermonnikoog geseind: Hedenmiddag

1190 omstreeks 1 uur kruiste ongeveer 10 à 12,000 M. ten N.O. van het eiland,
patrouilleerende voor de monding van de Eems, een Duitse torpedoboot. Het weer was
helder en de bewegingen van het vaartuig waren duidelijk te volgen. Plotseling werd
een ontploffing gehoord; aan den boeg vertoonde zich een hoog opschuimende waterzuil.
De torpedoboot helde onmiddellijk over en verdween na 3 minuten voor de oogen der
1195 toeschouwers op het strand onder water. Kort daarna vertoonden zich in de buurt van
de plaats, waar de boot was gezonken, eveneens duidelijk waarneembaar, twee koepels
van onderzeeërs. Het was natuurlijk niet te zien van welke nationaliteit deze waren,
zoodat de mogelijkheid blijft bestaan, dat de Duitse torpedoboot op een eigen of
mogelijk ook op een een der laatste dagen daar gelegen Engelsche mijn is gestooten,
en door eigen onderzeeërs geassisteerd werd. Een poos, nadat de onderzeeërs weer
1200 verdwenen waren, stoomde met groote snelheid uit de Eemsmonding een Duitse kruiser
naar de plaats des onheils, die booten uitzette, en verscheidene op en aan
wrakstukken rondrijvende schipbreukelingen oppikte. Later stoomde de kruiser terug
naar den Eemsmond; hedenmiddag voeren echter nog verscheidene torpedoboten rond op
de bewuste plaats. Naar ons door den marinestaf wordt medegedeeld is de in dit
1205 bericht genoemde afstand onjuist en moet hier aan een drukfout worden gedacht,
aangezien door de kustwacht aan den marine-staf werd gerapporteerd, dat het ongeval
plaat, vond op 12,000 Meter van de kust, alzoo buiten de grens der Nederlandsche
territoriale wateren. De opgegeven afstand van 1200 Meter kan bovendien onmogelijk
juist zijn, omdat de banken ten Noorden en Noord-Oosten van Schiermonnikoog zich tot
1210 op ongeveer 4000 M. van den wal uitstrekken en de zee binnen dien afstand
onbevaarbaar is.

Een mysterie.

1215 Allerzonderlingste berichten komen uit Rome omtrent een onderzeesche boot, die op een
Italiaanse ho? werf voor vreemde rekening werd gebouwd – de een zegt voor Roemenië,
de ander voor Rusland – en op een proeftocht spoorloos verdwenen zou zijn. De
ingenieur der werf die bij dezen bocht de boot commandeerde, een reserve-zeeofficier
Belloni geheeten, zou aan de directie der werf een brief hebben geschreven, waarin
hij zegt dat hij geheel op eigen gelegenheid met de boot aan den oorlog wil
1220 deelnemen. Nu is echter de boot nog niet bewapend en van oorlogvoeren zal dus voor
den heer Belloni wel geen sprake zijn. De boot is echter weg en niemand weet de
oplossing van het mysterie. Zou de oorlog wellicht den ongelukkigen ingenieur Belloni
in het hoofd zijn geslagen?

1225 **FRANKRIJK.**

(Van onzen Londenschen berichtgever.) Londen, 2 October.

De Indische troepen in Frankrijk.

Dezen ochtend bevatten de geïllustreerde ochtendbladen de eerste photo's, te
Marseille genomen na de aankomst der Indische troepen en zij vormen ontegenzeggelijk
1230 een merkwaardige verzameling onder de duizenden photo's die nu reeds van verwoeste
Belgische en Fransche steden, legercorpsen, Rode Kruishospitalen, refugees-kampen,
en dergelijke genomen zijn. Die foto's zullen den Duitschers toch zeker te denken
moeten geven en nog meer bespiegelingen zullen zij kunnen maken als zij straks die
Indiërs tegenover zich in het veld zien. Ik heb in uittreksels, ontleend aan Duitse
1235 bladen, vermeld gezien, dat men in Duitschland vreeslijk verontwaardigd is dat de
verbonden mogendheden in het veld brengen Turco's en Hindoes tegenover een
Europeeschen vijand. Ik voor mij begrijp die verontwaardiging niet al te best; waarom
het gebruik maken van hulpstroepen uit de koloniën minder "fair" zou zijn dan het
gooien van bommen op steden of het doen zinken van kruisers door onderzeeërs, is mij
1240 niet recht duidelijk en bijaldien de Duitschers de beschikking hadden over geoefende
koloniale troepen, zij zouden ze zeker, en terecht, ook in het veld brengen.
Maar wat dat landen van Indische troepen voor het Engelsche leger zoo merkwaardig
maakt is het feit dat men zich te Berlijn ten aanzien van de loyauteit der Hindoes en
Mohammedanen jegens Engeland schromelijk vergist moet hebben. Men heeft er, dus lezen
1245 wij vóór het uitbreken van den oorlog – en ook in Bernardhi's boek kan men er over
lezen – min of meer op gerekend, dat de Hindoes en Mohammedanen in Britsch-Indië na
het uitbreken van een Europeeschen oorlog, waarin Engeland betrokken zou zijn, van de
gelegenheid gebruik zouden maken tegen dit land in opstand te komen. In stede daarvan
hebben die Oostersche rassen, voorgedaan door de machtigste hunner prinses, jegens de
1250 Engelschen een loyauteit betoond, die inderdaad merkwaardig is en die den Duitschers
zeker moet zijn tegengevallen.
En de Aga Khan, die als het hoofd der Mohammedaansche bevolking in Voor-Indië
beschouwd wordt, heeft hier gisteravond op een meeting van Zuid-Afrikaansche Indiërs
o.a. gezegd "dat in deze ernstige tijden verschil van ras en geloof niet gelden onder

Naspeuringen van Paul Theelen: 7 oktober 1914

1255 de Indische onderdanen van den Keizer-Koning. Zij stonden daar allen beslist
vereenigd met het gezamenlijk doel hun volle aandeel te dragen in de kritieke en
zorgvolle tijden, die de Empire thans doorleeft en waren gereed tot alle opofferingen
bij hun vaststaand besluit en dat der geallieerden om te overwinnen.
Hij is altijd overtuigd geweest, dat Duitschland de grootste vijand was van Turkije
1260 en andere Mohammedaansche landen, want het was de mogendheid, die door "vreedzame
drang" Klein-Azië en Zuid-Perzië wilde binnen komen. Maar sedert jaren was die
mogendheid doorgestaan als een soort beschermer van den Islam – de Hemel mocht hen
echter bewaren voor zulk een immoreelen beschermer. Gelukkig waren al die pogingen,
zoover het de Mohammedaansche onderdanen des Konings betrof, totaal vruchteloos. Hun
1265 vaste loyaliteit zou nooit gebroken worden, omdat deze berustte op het bewustzijn, dat
hun dierbaarste belangen, godsdienstige zoowel als burgerlijke, hun beter verzekerd
waren onder Britsch bestuur dan onder eenig ander bestuur mogelijk zou kunnen zijn.
Alle Indiërs wisten, dat als Groot-Britannië ooit verzwakte, Indië's streven, hun
geheele toekomst vernietigd zou worden. Aan den anderen kant was Indië voor het
1270 Britsche Rijk een onuitputtelijke bron van menschelijke kracht en rijkdommen uit
natuurlijke hulpbronnen." De ontvangst der Indiërs te Marseille door de Fransche
bevolking is zoo schitterend mogelijk geweest. De correspondent der "Times" in die
stad meldt er o.a. van: "Mét een zekerheid en snelheid, die iedereen bewonderde, kwam
1275 de armada van transportschepen de haven binnen en meerde aan de kaden. Een Fransch
leger- en marine-autoriteiten de beste organisateurs ter wereld waren en dat Groot-
Britannië de eenige natie was, die zulk een plan met succes had kunnen uitvoeren.
Sedert een paar maanden reeds hebben de straten van Marseille weergalmd van het
binnen-rukken van een merkwaardige mengeling van soldaten -- schilderachtige Zouaven
1280 en Turco's van Algiers; witgetulbande, zwarte Mooren van Marokko; gitzwarte negers
van Senegal en duizenden uniformen uit Frankrijk zelve – en allen waren hartelijk
ontvangen. Doch het welkom dat de geestdriftige Marseillanen den Indiërs brachten
overtrof alle vorige ontvangst in spontaniteit en warmte. De Indiërs werden dadelijk
1285 zoodra zij aan land kwamen behandeld alsof zij thuis waren. De Fransche soldaat
drukte hen dadelijk de bruine handen en bekeek met kenners-oogen, niet zonder
nieuwsgierigheid, hun geweren, bajonetten, geheele uitrusting van den nieuwen
wapenbroeder. De uniform noemde hij dadelijk veel practischer en beter dan die van
zich zelf. Maar wat bovenal indruk op hem maakte was het gekromde Eukri (zwaard) van
den kleinen Gurkha, die hem dadelijk ging uitleggen hoe dit wapen voor tal van
1290 doeleinden nuttig was. Alle troepen waren in khaki, met slechts gering verschil in
snit. Niet het minst merkwaardige van deze verwonderlijke expeditionaire macht is,
dat het een leger is uit een ander werelddeel, doch een leger gereed in elk onderdeel
en bereid dadelijk ten strijde te gaan. Hoe het onmiddellijk zijn tegenwoordigheid
1295 zal gevoelen en toonen zal tot grooten steun te zijn voor de Bondgenooten, kan het
best begrepen worden door hen, die het hebben zien marcheeren. Ik heb de meeste
Europeesche legers gezien in oorlogen en vrede, doch nooit zag ik troepen met
schitterender entrain, dan degenen, die ik daar te Marseille zag gaan. Zonder
overdrijving kan ik zeggen, dat die regimenten uit Indië gevormd worden door edele en
majestueuse exemplaren van het menschelijk ras. Alles, noodig voor het kampeven, was
1300 medegebracht, zelfs schoppen en houweelen om loopgraven te maken; olielampen om de
slaapplaatsen te verlichten en bid-matten. Geheel den namiddag, toen de troepen
landden, nam de geestdrift in de stad toe en het défilé der Britsche en Indische
soldaten door de straten, op weg naar de rust-kampementen, was voor Marseille
aanleiding om uiting te geven aan geweldige geestdrift. Sikh, Punjabi, Balachi of
1305 Ghurka – allen werden daverend toegejuicht. Eerst kwam een detachement geweldige
Sikhs, meerendeels met hoofd en schouders boven de toeschouwers uitstekende. Mannen
en vrouwen drukten de lachende soldaten de hand; jonge meisjes bestrooiden hen met
bloemen, spelden hen rozen op tunics en tulbanden. De driekleur werd kwistig onder
hen uitgereikt en het scheen dat binnen enkele minuten bijkans iedere soldaat trotsch
1310 een vlaggetje in zijn geweer droeg. Oude vrouwen, die zich met bitterheid de dagen
van '70 herinnerden, bewonderden die mooie, gebaarde kerels met hun schitterende
oogen en schitterend witte tanden, en het was aandoenlijk te zien, hoe die ouden van
dagen hen teeder op den rug klopten en hen hun zegen toewenschten. Zoo marcheerden
zij uren en uren en steeds steeg de geestdrift der bevolking. Toen de pootige, kleine
1315 Ghurka's glimlachend kwamen aangemarcheerd op den tonen der "Marseillaise",
bewonderenswaardig gespeeld op een zonderlinge collectie bamboe-instrumenten, maakte
de menigte zelfs baan om hen te laten marcheeren op de trottoirs in plaats van over
het hobbelig straat-plaveisel. Zoo marcheerden dan mannen, batterij-muilezels,
officiers-paarden onder de tenten van de caféterrassen door, terwijl mannen en
1320 vrouwen stonden op stoelen en tafels, hoeden, stokken, zakdoeken zwaaiende en maar

steeds roepende: "Vivent les Anglais! Vivent les Indiens!" en de Indiërs schreeuwden dankbaar terug: "Vive France".

1325 "Onze Indische troepen, die de vergelijking met elke strijdmacht ter wereld schitterend kunnen doorstaan", dus besluit de "Times"-correspondent, "vreezen slechts een ding: dat de oorlog geëindigd zou kunnen zijn vóór zij in den slag kunnen gaan. Op dat punt heb ik hen echter gerustgesteld!"

1330 De wereld zal nu vol belangstelling volgen wat deze Indische troepen in een Europeeschen oorlog, en vooral in een oorlog, gevoerd onder een klimaat, zoo enorm verschillend van datgene waarin zij geboren en getogen zijn, zullen kunnen preeteeren.

Een held.

1335 In ons ochtendblad van heden komt onder dit opschrift een stukje voor waarin verteld wordt van een "Französling", die aan Duitsche troepen niet wilde zeggen of in een bosch Franschen zaten en daarom gefusilleerd werd. Uit een stukje in de "Times" zien wij dat met een "Französling" een Franschgezind Duitscher uit den Elzas bedoeld wordt. Hier werd dus een Duitschers geëxecuteerd, die vijanden van zijn land had geholpen. Onze opmerkingen over het geval hebben dus geen grond.

1340 **De Duitschers in Frankrijk,**

Naar aanleiding van het artikel "De Duitschers in Frankrijk" in ons nummer van 1 October, schrijft de heer Eelco M. Vis: "Wijl de daarin voorkomende mededeeling betreffende de Société Industrielle des Produits Chimiques, van welke fabriek een Nederlander directeur is, niet geheel juist zijn, veroorloof ik mij deze te

1345 corrigeeren. "Mijn broeder, dr. G. N. Vis - Nederlander - is technisch directeur der fabriek, die gelegen is te Cuise-Lamotte aan de Aisne. De administratieve directeur te Parijs, alsmede de hoofdscheikundige aan de fabriek zijn Zwitsers. Al het overige personeel is Fransch en er werkt geen enkele Duitscher in de fabriek. "De

1350 hoofdaandeelhouder en de president-commissaris zijn Zwitsers. "De maatschappij werkt financieel geheel zelfstandig; de fabriek is gelegen op 15 minuten sporens van Compiègne, aan de lijn naar Soissons - geen kruispunt - terwijl de vriendschappelijke verhouding, welke steeds tusschen de directie der fabriek, het Fransche gouvernement en den heer Clement-Bayard bestaan, eene veronderstelling, als in het stuk wordt weergegeven, niet wettigen."

1355

De regeering keert terug.

PARIJS, 7 Oct. (Reuter.) De "Daily Express" meldt, dat de Fransche regeering vandaag of morgen weder naar Parijs zal terugkeeren.

1360 **BELGIË.**

Brussel.

1365 LONDEN, 6 Oct. (Eigen Bericht.) De Duitsche troepen, zoo meldt de "Times" halen alles wat eetbaar is van de velden om Brussel; de voorraad wordt naar Duitschland gezonden. Heb plaveisel rondom het stadhuis, het paleis van justitie en andere openbare gebouwen is opgebroken en nieuw gelegd, vermoelijk is de straat ondermijnd. Rondom het Paleis van justitie is een barricade van zandzakken gemaakt en kanonnen zijn hier opgesteld die de Avenue Louise, de St. Gillerstraat, de Regentschapstraat bestrijken.

De actie tegen Antwerpen.

1370 Onze bijz. correspondent te Antwerpen seint: Op dit oogenblik (twaalf uur) hoort men nog voortdurend het doffe gedreun van de zware kanonnen. Waarschijnlijk is het gevecht bij het heldere maanlicht onafgebroken voortgezet. Omtrent het verloop van het gevecht, ? heden werd gevoerd, kan nog worden medegedeeld, dat het vooral in de omgeving van Lier buitengewoon hevig was. Het

1375 stadje zelf ligt tusschen de strijdende legers. Gesteund door hun artillerievuur brachten de Duitschers hun infanterie eenige kilometers vooruit. Voet voor voet werd hun echter het terrein door de verbonden Engelsch-Bslgische troepen betwist. Het vuur was bijzonder moorddadig.

1380 **ENGELAND.**

Poincaré en George V.

1385 LONDEN, 6 Oct. (Reuter.) President Poincaré seinde den Koning, dat hij gisteren het genoegen had gehad een bezoek te brengen aan generaal French in het Britsche hoofdkwartier en aan de dappere Britsche troepen en hij verzocht Z. M. zijn gelukwenschen te willen overbrengen aan het schoone leger, dat zij aan zij strijdt met de Franschen.

De koning dankte Poincaré hartelijk voor zijn telegram en voegde daaraan toe. "Gaarne zal ik uw gelukwenschen overbrengen aan mijn troepen, die er trotsch op zijn zijde aan zijde te strijden met het dappere Fransche leger."

1390

BALKAN-STATEN.

Bulgaren en Serviërs.

1395 WEENEN, 6 Oct. (W. B.) Uit Sofia wordt aan de "Reichspost" geseind: Eergisteren te Stroemitza aangekomen Bulgaarsche vluchtelingen vertellen, dat bij Istip verwoede gevechten hebben plaats gehad tusschen Serviërs en Bulgaren. De Serviërs zouden versterkingen hebben gekregen en Istip zou thans formeel belegerd worden. Meer dan tweehonderd Bulgaarsche families uit de omstreken moeten geboeid naar het binnenland zijn gebracht.

1400 **Een bedreiging.**

1405 WEENEN, 6 Oct. (W. B.) Uit Sofia wordt aan de "Reichspost" berichb: De "Narodni Prawa", het officieele orgaan der Bulgaarsche regeering, bevat een verklaring van minister-president Radoslawow, aldus luidend: "Achter onzen rug, ver van ons en tegen onzen wil ondernemen onze stamgenooten, die niet in Bulgarije wonen, een actie, die met den vrede, waarin het land verkeert, niet in overeenstemming is. De Bulgaarsche regeering wijst alle verantwoordelijkheid voor deze ondernemingen van zich. In Bulgarije echter is het niemand geoorloofd, tegen mijn wil een politiek te voeren, die ons ten nadeel kan strekken. Mocht echter desnietteenstaande iemand pogen mij te dwarsboomen, dan zal ik dergelijke pogingen met alle kracht onderdrukken." De

1410 "Reichspost" merkt hierbij op: "De verklaringen van den minister-president hebben betrekking op de aanvallen van Servië, waarin de Bulgaarsche regeering wordt beschuldigd de oproerige beweging te steunen en verder tegen zekere Russisch-gezinde kringen, die niets onbeproofd laten om aan het kabinet moeilijkheden te bereiden."

1415 **TURKIJE.**

Turkije en Duitschland.

1420 LONDEN, 7 Oct. (Reuter.)- De "Times" verneemt dd. 5 Oct. uit Athene: Volgens betrouwbare berichten uit Konstantinopel zouden daar vier 42 c.M. houwitsers uit Duitschland aangekomen en in Duitse schepen door de Dardanellen vervoerd zijn met ruim duizend ton munitie en ander krijgsmaterieel. Men gelooft, dat de Roemeensche regeering op een groote hoeveelheid geweren en patronen op den doorvoer naar Turkije beslag heeft gelegd.

1425 **Zie verder pag. 7**

Van Dag tot Dag.

Kleine Rijken en een groot Rijk.

1430 Gisterochtend deelden wij mede wat Bruce, de groote staatsman en schrijver, Éeid, tot eer der kleine volken. Maar zijn woorden, hoe juist en welsprekend ook, deden mij niet vergeten wat twee weken vroeger door Lloyd George, den minister met het leeuwenhart, gesproken werd om het Britsche volk tot waardeering van kleine rijken op te wekken. Hij zeide: "De grootste kunst der wereld is het werk van kleine naties. De machtigste letterkunde der wereld was die van kleine naties. De grootste letterkunde van Engeland werd voortgebracht toen het een volk bevatte niet talrijker dan van

1435 België nu is en het een groot volk bekampte. De heldhaftige daden, die der menschheid het hart omhoog heffen de eeuwen door, waren de daden van kleine volkeren die voor hun vrijheid steden. En dan... de verlossing der menschheid kwam uit een klein volk. God heeft de kleine volkoren gekozen als de bekere dis de meest uitgevochten wijnen brengen aan de lippen der menschheid om hun hart te verheugen, hun blik te verruimen

1440 en hun geloof te versterken, en zoo wij roerloos gestaan hadden ? kleine volken door de ruwe handen der barbaren verpletterd werden, dan zou onze schande eindeloos gebleven zijn de eeuwen door.

Het doet goed deze welsprekende hulde te hooren, gebracht aan kleine kernachtige volken, die karakter aan groote gaven en vrijheidsliefde paren. Maar een vergissing, die Lloyd George maakte in het begin van zijn rede, kwam in herinnering houden, dat die kleine volken van vele zijden steeds bedreigd worden. Hij prees Napoleon III wegens zijn eerbied voor België's onzijdigheid, en maakte dus een tegenstelling met Duitschland's optreden, welke beweest dat zelfs zulk een geniaal man als hij is niet alles kan weten en onthouden. Ieder die ooit gehoord heeft van Benedetti's tractaat,

1450 en van Napoleon's plan om België te beschermen door het te annexeren, weet toch beter. Als deze oorlog, gelijk waarschijnlijk is, een nieuwen eerbied voor kleine volken het aanzijn geeft, dan behalen beschaving en recht een groote victorie en

Naspeuringen van Paul Theelen: 7 oktober 1914

1455 klaart de toekomst op voor rijken, die geen millioenen soldaten naar het slagveld kunnen zenden. Dit zal een te gedenkwaardiger gevolg van dezen oorlog zijn, als men er aan denkt dat Rusland daaraan deel heeft, dat nu juist tot nu toe niet. De edelmoedigste vriend van kleine volken en vrijheidlievende rassen zich toonde! Maar het is alreeds een merkwaardige werking van dezen oorlog, dat onze denkbeelden

1460 aangaande Rusland zoo gewijzigd worden zijn. Niet log maar vrij snel in beweging komende hebben wij het reusachtige lichaam gezien. Vlug mobiliseerde het Rijk en zijn soldaten vielen aan niet slechts met den ouden moed en hardnekkigheid, maar met het elan en de opgewektheid van kleine volken. Wij waren zoo gewend aan de eindeloze nederlagen, welke de Russen te lijden hadden in vorige oorlogen, met Turkije, Zweden, Pruisen, Frankrijk, Engeland en Japan, dat menigeen dacht, gelijk Politicus in de Fortnightly Me? opmerkt, dat generaal Winter nog steeds zijn beste, zijn eenige

1465 generaal is. Het Militair Wochenblatt, het officieele orgaan van het Deutsche leger, sprak voor dat de oorlog begon daarom met minachting van de Russische legers, opmerkende dat aantal van soldaten minder belangrijk was dan moreel en bekwaamheid van generaals en nationale geest. Maar ziet, deze oorlog bewijst dat er een nieuw Rusland in wording is. De Russen mogen wel een standbeeld oprichten voor Japan, gelijk Engeland dit doen moet voor President Krüger. Het Britsche leger dankt zijn reorganisatie, zijn nieuwe strijdwijze, zijn betere en meer belangstellende officieren aan wat de Boeren hun leerden en desgelijks hebben de verschrikkelijke, vernederende lessen, welke Japan aan Rusland gaf, dit Rijk geleerd hoe zijn verwaarloosd huis in orde te brengen. Na zijn onheilen in Mantchoerije, is Rusland

1470 begonnen administratie en leger te reorganiseeren. En die verbeterde administratie en leiding maken dat Rusland nu veel krachtiger is dan toen het vrede sloot met Japan. Die millioenen soldaten, bijna allen onder ontbering en hard werk op het land opgevoed en gestaald, zijn knoestige en onverzettelijke strijders die, al zijn ze niet geheel opgewassen tegen de geoefende Duitschers, door hun aantal en taaien moed

1475 nu een ontzaglijke, macht vormen, een macht die niet snel kan optrekken wellicht, maar die moeilijk te keeren zal zijn. En nu komt de merkwaardigste aanduiding dat een nieuw Rusland in wording is en dat de weeten van dezen oorlog de geboorteweeten van dit nieuwe Rijk zijn. Ik zeg dit niet. Ik zou het niet durven beweren. Want de ergste dwingelanden en onderdrukkers der wereld

1480 worden gevormd door een bureaucratie. En dat de Russische bureaucraten zich zoo eensklaps hervormen zouden, is mij, die van verre staat en mij herinner wat ik zelf in Rusland zag, iets dat ik nog niet verwezenlijken kan. Maar zij, die het best tot oordeelen bevoegd zijn, verklaren dat het geheele volk gelooft in den beteren tijd die aanbreekt. Ik buig het hoofd. Lief hebben wij professor Vinggedoff, Sasha Kropotkin en dr. Harold Williams, de grootste autoriteit aangaande het Rusland van dezen tijd, die verklaren, dat eendrachtig het geheele Russische volk medestrijdt in dezen oorlog en dezen beschouwt als een oorlog van verlossing en wedergeboorte. Ja, zelfs ook Bourtzeff komt met nadruk voor gelijke overtuiging uit.

1485 Bourtzeff nu is een der voornaamste leiders van de Russische revolutionairen. Zijn naam bleef mij bij omdat hij de groote man was, die den aartsverrader Aeff ontmaskerde, den verraderlijken agent der geheime Russische politie. Deze tot nu toe onverzoenlijke vijand zoo van het Russische bewind als van oorlogvoeren, verklaart zich voor het steunen van de regeering in dezen oorlog, dien hij een oorlog noemt "tot bescherming van gerechtigheid en beschaving". Ik knipte den

1490 ??den September uit de "Times" den brief, dien hij aan dat blad schreef om zijn overtuiging in dezen te verdedigen. "Deze oorlog," schrijft hij, "is een nationale oorlog. En dank zij dezen oorlog is de eenheid van Rusland reeds een voldongen feit geworden. Al de staatkundige partijen der linkerzijde erkennen de noodzakelijkheid van dezen oorlog en door dien oorlog zijn liberale hervormingen onvermijdelijk

1495 geworden. Ze werden een historische noodzakelijkheid. Er is geen plaats overgebleven voor reactie. Het woord dat leeft op aller lippen in Rusland is: Vrijheid!" Het lijkt bijna een sprookje. Ik geloof niet in de ontwapening der Russische autocratie en bureaucratie, voor ik die zie. Maar als het Russische volk in de mogelijkheid gelooft dan zou dit verklaren den nieuwen geest en bezieling, waarmede

1500 de Russische mannen nu strijden, gedreven door democratische hoop en geloof. En in elk geval is er iets heerlijk edelmoedig, in dit onstuimig steunen der nationale zaak door de Russische Progressieven, die, zonder berekening, zonder beloften gevraagd te hebben aan de regeering, deze steunen. Bourtzeff zelf zegt: "de regeering is ongelukkig nog aarzelend en heeft slechts het minst mogelijke gedaan om 's volks

1505 geloof in haar te rechtvaardigen, terwijl allen hongerig wachten op algemeene amnestie, op drukpersvrijheid en en geketend nationaal leven". Maar edelmoedig en instinctmatig vertrouwen de geavanceerden op de regeering, zeker, dat de oorlog rechtvaardigheid zal brengen in het land en bevrijding.

1520 Ik wantrouw een vastgewortelde bureaucratie te zeer om in Bourtzeff's geloof geheel te deelen. Maar ik eer zijn edelmoedigheid en vaderlandsliefde. En ik vind in dit geloof dat de oorlog een oorlog van bevrijding is een der verklaringen dat er een nieuwe geest is gekomen in de Russische soldaten. Het groote lichaam kreeg de ziel, die vele kleine volken de hunne noemen.

1525 En op dezelfde wijze drukt ook Dmitry Protopop zijn meening uit. Hij, een Russisch liberaal, vroeger lid van de Doema en redacteur van het vrijzinnig blad Russkaia Molia, schrijft: "Rusland's zwaard is in een tooverstaf veranderd. De oorlog heeft alle vroegere meeningen en bezorgdheden van onwaarde gemaakt. Als één man is Rusland opgerezen, als één ziel, machtig en veerkrachtig, gehoorzaam aan een bijna mystieke
1530 beweegkracht, die ons drijft om naar onze bestemming te streven en ons zelve en onze broeders te bevrijden. "Wat deed het zwaard, in tooverstaf veranderd, reeds? Sinds hoe vele jaren lag Rusland gekromd onder het juk van den drankwinkel, waar de sterken zwak en de wijzen dwaas werden? Niets kon baten. Wij bleven aan den Minotaurus offeren. Maar zoodra de oorlog uitbrak, zijn overal alle drankwinkels gesloten. De
1535 boeren verklaarden ernstig: "er is geen noodzaak ze weer te openen." Men moest naar hen luisteren. Zij beslissen over Rusland's toekomst, zij zijn het die met hun bloed 's lands victorie winnen. En nu moet de Staat in plaats van zijn drankmonopolie andere belastingen uitdenken. Deze kunnen zonder toestemming van de Doema niet worden uitgeschreven. En de Doema, eens bijeen, zal veel te zeggen hebben en geheel Rusland zal naar haar stem luisteren."

1540 Ik raakte slechte de belangrijkste openbaringen van den nieuwen geest in Rusland even aan. Maar zeker geeft het een nieuwe beteekenis aan dezen oorlog, dat hij niet geheel doelloos en onvruchtbaar is, maar dat hij volgens de overtuiging van millioenen Russen een beteren tijd ter inleiding kan zijn.

1545 **Nederland en de oorlog.**
Betaling van huishuur.

Het Kon. Nat. Steuncomité vestigt aandacht op den in Rotterdam gevolgden weg, waarbij, naar het schijnt, aan de belangrijkste bezwaren op bevredigde wijze wordt
1550 tegemoetgekomen. De Algemeene Commissie tot Steun te Rotterdam geeft telkens een huurbon af waarmede de huiseigenaar een deel der huur, als regel het halve bedrag, bij het steuncomité kan ontvangen. Voorzoover kan worden nagegaan schijnt dit stelsel te Rotterdam tot bevredigende resultaten te leiden. Het Koninklijk Nationaal Steuncomité ontveinst zich niet dat eene regeling als hier geschetst aanzienlijke
1555 offers zou vergen. Daar evenwel eene behoorlijke regeling van dit punt, althans in de plaatsen waar uitzettingen in eenigszins aanzienlijken getale te vreezen zijn, inderdaad als dringend noodzakelijk moet beschouwd worden, acht het Kon. Nat. Steuncomité desniettemin zich verplicht op deze mogelijkheid van oplossing aandacht te vestigen. Ten einde het verkrijgen van zulke oplossing te bevorderen, verklaart
1560 het Kon. Nat. Steuncomité, door de Regeering daartoe is staat gesteld, zich bereid de helft te vergoeden van hetgeen door Comités zal betaald worden boven hetgeen bij ondersteuning op den tegenwoordigen voet zou betaald zijn, zulks uit den aard der zaak evenwel onder deze voorwaarde, dat de wijze waarop dit stelsel door het comité zal worden toegepast, aan het Kon. Nat. Steuncomité wordt medegedeeld en dat
1565 daartegen bij dat comité geen bezwaren rijzen.

Steun voor de Belgische vluchtelingen.

Te Zwolle is opgericht een plaatselijk comité tot steun van de Belgische vluchtelingen. Het dagelijkse, bestuur bestaat uit de heeren J. L. Vleming Jr.,
1570 voorzitter; Henri van Groenendaal, secretaris; Kapelaan Oosterbaan, alg. penningmeester. Voorts zijn gevormd, subcommissies voor de beschikbaar gestelde gemeubileerde huizen; voor huisvesting in gezinnen; voor financiën; voor kleding enz. Ook te Baarn heeft zich een hulp- en inlichtingscomité gevormd, dat in overleg met de "afdeeling Huisvesting" van het "Nederl. Comité tot steun van Belgische en
1575 andere slachtoffers" vluchtelingen in Baarn onderdak wil brengen. Het zal in de eerste plaats trachten vluchtelingen in pension te geven bij bekende fatsoenlijks gezinnen, die het financieel noodig hebben. Daardoor kan dan aan beide kanten geholpen worden. Wil iemand vluchtelingen in eigen gezin opnemen, dan houdt het comité zich eveneens voor opgave aanbevolen. Het comité vertrouwt op krachtdadige
1580 medewerking en steun. Leden, zijn de heeren E. Enthoven, voorzitter; A. Beets, penningmeester; F. P. E. Van Ditzhuijzen; B. J. J. Weijkamp, Secretaris.

De oorlogstoestand en het aantal ongevallen.

De invloed van den oorlogstoestand op het aantal ongevallen, dat door de Centrale

Naspeuringen van Paul Theelen: 7 oktober 1914

1585 Werkgevers Risico-Bank in administratie wordt genomen, is over de maand Augustus
belangrijk geweest. Het totaal in Nederland voorgekomen aantal ongevallen daalde van
8089 in de maand Juli tot 4835 in de maand Augustus dus met ongeveer 40 pCt. In Juli
1590 bedroeg het gemiddeld aantal ongevallen per werkdag 300, in Augustus is het opeens
gedaald tot 186, waarmede het teruggekomen is op het gemiddeld aantal per werkdag van
het kalenderjaar 1905 (182), De daling in onze administratie was van 3528 tot 2040.
Deze cijfers geven wel een indruk van de vermindering van werkzaamheden in de
verzekeringplichtige bedrijven, doch zij laten een algemeene conclusie, dat ongeveer
2/5 van onze nijverheid zou stil liggen, niet toe. In de eerste plaats staat vast,
1595 dat het aantal ongevallen in de verschillende bedrijven lang niet in dezelfde mate is
verminderd. Men bedenke nu hierbij, dat, als een bedrijf, waarin verhoudingsgewijze
veel ongevallen gebeuren, geheel stil ligt, dit een grooten invloed heeft op de
vermindering van het aantal ongevallen. Bovendien kunnen in een groot aantal kleine
1600 bedrijven en vooral in de zeer kleine, in die met één werkkracht, thans geen onder de
Ongevallenwet vallende ongevallen meer voorkomen, omdat deze werkkracht voor de
landsverdediging is opgeroepen; van het stilliggen van dergelijke bedrijven behoeft
dan echter nog geen sprake te zijn. Met het trekken van conclusies uit bovenstaande
cijfers zij men dus zéér voorzichtig. (De Risicobank.)

VERVOLG DE OORLOG.

1605 **FRANKRIJK.**

(Van onze gewonen briefschrijver.) De Fransche pers en wij.

Parijs, 30 Sept.

Het is voor de Fransche journalisten een buitengewoon onaangename tijd. Er gebeurt
niets – men begrijpe en leze; er wordt nu al meer dan veertien dagen lang gevochten
1610 zonder een beslissend resultaat! – en ze worden gecensureerd. Naar het front mogen ze
niet; -- de enkele brieven van daar die kunnen zijn van reservisten die in hun vrije
oogenblikken nu en dan eens een lettertje op het papier gooien of van reporters, die
met de overtreding van het strikte verbod door de militaire autoriteiten
1615 uitgevaardigd, leven en vrijheid wagen aan beide kanten van de vuurlinie. Zijn ze,
door het uithooren van mannen die met een missie of een wond van het front
terugkomen, nog eens iets te weten gekomen, dan wordt er onverbiddelijk de schaar van
den censor in gezet. Eenige preciseering in de dagelijksche artikelen, waarin
militaire medewerkers commentaar geven op de officieele oommuniqué's, is sinds een
1620 dag of wat óók al niet meer geoorloofd. Polemieken met binnenlandsche politieke
tegenstanders is bij stilzwijgende onderlinge afspraak uitgesloten, zolang de oorlog
eenheid van alle Franschen tegenover den buitenlandschen vijand noodig maakt. Voeg in
uw gedachten de zucht tot inlichten van den krantenschrijver bij den lust tot
critiseeren van den Franschman, en ge zult begrijpen hoe in het land van de revolutie
1625 niettemin net verwonderlijke lijdzaamheid in geschikt; ze hebben braafjes halve
pagina's uitgegeven met heele kolommen wit en hun lezers op het hart gedrukt geduld
te oefenen, dan zouden ze al gauw meer nieuws en goed nieuws te lezen krijgen.
Langzamerhand echter kwam de oude natuur boven. Het begon met steken op de censuur,
spottende teekeningetjes, hoonende regeltjes, die de machthebbers van het oogenblik
1630 wijs genoeg waren niet óók weg te knippen, begripende dat er een veiligheidsklep
noodig was en dat ze, in het lands belang, maar rustigjes als Kop-van-Jut moesten
dienst doen. Daarna kwamen er weer verneinigheidjes tegen andersdenkenden in de
partijkranten; de "Liberté" hield den socialisten zoo eens voor hoe het toch wel met
1635 Frankrijk gegaan zou zijn als indertijd de driejaarswet niet aangenomen was, en de
"Humanité" beklagde zich over de droitiers, die van de omstandigheden gebruik
maakten om de goegemeente weer naar de kerk en de scheidingswetten zoo zoetjes aan
ongedaan gemaakt te krijgen. Nóg later ontstond een algemeen gemopper over de
buitengewone schaarschte aan officieels meëdeelingen, ook omtrent dingen die al lang
tot het verleden behoorden, en dus zonder gevaar konden worden verteld. En vanmorgen
1640 komt het bericht van de eerste ernstige ongehoorzaamheid: Clemenceau, "Homme Libre",
die met de regeering naar Bordeaux verhuisd en nog niet teruggekomen is, is voor een
week geschorst, omdat de redactie geweigerd had sommige passages uit een artikel te
schrappen die door de militaire autoriteiten als gevaarlijk werden beschouwd.
Aangezien de "Homme Libre" onder de tegenwoordige omstandigheden twee dagen noodig
1645 heeft om van de Gironde-stad naar hier te komen, kunnen we ons op het oogenblik nog
geen rekenschap geven van den ernst van Clemenceau's onthullingen. Misschien zijn de
bedoelde nummers trouwens wel meteen gesupprimeerd. Maar verwonderen doet deze
botsing mij niets. Eerder heeft het mij verbaasd dat het daartoe niet al veel vroeger
gekomen is. Minder dan iemand anders verdraagt de lastige senator, die veel meer oud-
1650 frondeur is dan oud-minister, een beperking van zijn vrijheid van critiek. Al weken

Naspeuringen van Paul Theelen: 7 oktober 1914

lang heeft hij, omdat men hem zooveel mogelijk ontzag, veel meer kunnen schrijven, dan een ander, - en hij heeft daarvan gebruik gemaakt door het een en ander te zeggen dat hij op zijn hart had, speciaal omtrent de inrichting van den gezondheidsdienst (Clemenceau is dokter in de geneeskunde), op een wijze die lang niet malsch was. De regeering - waarin hij zitting zou hebben op het oogenblik als hij gewild had - heeft dat zoo lang mogelijk laten gaan. Nu vonden ze blijkbaar dat het niet langer kon, en hebben hem voor een week zijn spreektrumpet ontnomen. En zelfs hij, kampioen van de vrijheid altijd en overal, heeft zich daarbij neer te leggen. In het algemeen gesproken valt er zoowel voor de stelling van de censuur als voor die van de journalisten wat te zeggen. De journalisten zijn op het oogenblik gevaarlijk, en zelfs een schijnbaar onbeduidende onvoorzichtigheid kan de ernstigste gevolgen hebben, als ze den vijand op de hoogte brengt van iets dat hij niet weten mag. Daarom is het te begrijpen dat de censor liever veel te veel tegenhoudt dan ook maar iets te weinig. Maar aan den anderen kant, zeggen de journalisten, moest ge dan ook wat vrijgevinger zijn met nieuws omtrent dingen die al lang zijn afgelopen: Wat kan het in 's hemelsnaam voor kwaad dat ge ons nu eens wat vertelt over den slag aan de Marne, die nu toch immers al veertien dagen achter ons ligt? Waarom schrikt ge in onze beschrijvingen van de verwoestingen door de Duitschers in het door hen geoccupeerde gedeelte aangericht alle mogelijke plaatsaanduidingen? Ze weten heel waarachtig zelf wel wat ze verwoest hebben! En men wijst op de uitvoerige en uitnemende Engelsche communiqués, die inlichten omtrent wat er gebeurd is zonder iets te onthullen dat voorloopig nog verborgen blijven moet. Inderdaad lijkt hier het juiste midden tusschen al te groote vrijheid en al te groote beperking van de pers nog niet gevonden. Ze zijn hier de onvrijheid ook al zoolang ontwend!

Mag men dus den Franschen journalisten in deze dagen wat vergeven, omdat ze zoo erg uit bun gewone doen zijn, er zijn toch grenzen aan die toegeeflijkheid. Vooral houdt die op wanneer men gevallen ontdekt van besliste kwade trouw. Men is hier in Frankrijk, jammer genoeg, niet erg vriendelijk gestemd tegenover ons land. Doordat Duitschland, dat voorloopig bij een ?elending van onze neutraliteit geen belang had, onze grenzen geëerbiedigd heeft, zijn wij buiten dezen reuzenstrijd gebleven, en vele Franschen, die zich er geen rekenschap van geven dat België daaraan toch waarlijk niet voor zijn plezier en uit eigen beweging is gaan meedoen, maken thans vergelijkingen tusschen de heldhaftigheid der Belgen en het egoïsme der Hollanders, vergelijkingen die natuurlijk kant noch wal raken, maar die door een groot deel van het publiek gedachtenloos worden aangenomen en verder verspreid. Dat we niet meedoen is dus een eerste grief. En daarbij komen dan allerlei vermoedens en verdenkingen. De vriendelijkheid van onze Oostelijke naburen voor alles wat Hollandsch is wekt de verdenking dat wij ons daardoor zullen laten inpalmen, of i? te gedaan hebben om die te verdienen. Onze ligging doet de Franschen vreezen dat we Duitschland stilletjes approviandeeren, wat te meer gevreesd wordt, omdat de handel vanouds een onzer hoofdbedrijven is. Andere redenen, hier moeilijker uiteen te zetten, worden nog aangevoerd om te betoogen dat onze politiek dan toch eerder Duitschgezind dan Franschgezind zijn zal, en dat is genoeg om alles wat Hollandsch is voorloopig met groot wantrouwen te beschouwen en te bejegenen. Zóóver gaat dat wantrouwen, dat men jonge Hollanders, die zich als helper bij vervoer en verpleging van gewonden hebben aangemeld, niet wilde hebben omdat ze Hollanders zijn! In vele gevallen doen de Parijsche bladen aan die anti-Hollandsche campagne mee omdat ze niet beter weten, maar een enkelen keer kan men tóch ook constateeren dat ze, omdat ze nu eenmaal die Duitschgezindheid van Holland als een feit aanvaard hebben, in de beoordeeling van hetgeen er bij ons gebeurt volstrekt niet te goeder trouw zijn. Ik geef een staaltje. Toen een dag of wat geleden te Maastricht een bom uit een vliegmaschine viel juichte de "Figaro": Nu is het dan toch duidelijk dat Duitschland de Hollandsche neutraliteit geschonden heeft, maar natuurlijk zeggen ze nu weer dat het een Belgische aeroplane geweest is! - Dit was niet heel schrandere geredeneerd, omdat het duidelijk was dat de bom per ongeluk gevallen moest zijn uit een van de Engelsche aeroplanes die juist dien dag den raid naar Dusseldorf en Keulen ondernamen; een Deutsche aeroplane had toen en daar heelemaal niets te maken. Maar het was dan toch nog mogelijk dat de journalist die dit neerschreef zelf werkelijk dacht, dat hij de waarheid vertelde. Den volgenden dag echter publiceerde de hier verschijnende editie van de "Daily Mail" de excuses van de Britsche regeering aan de Nederlandsche, die het bewijs leverden dat de vliegmaschine een Engelsche geweest was. De redactie van dé "Figaro" wachtte zich er nu echter wel voor ook dit bericht over te nemen en zodoende de ware toedracht van de zaak bekend te maken. Ze heeft geen woord meer over de zaak gerept, en haar lezers zijn nog altijd overtuigd dat

Nederland nu werkelijk bij een geval van bevoorrechting van Duitschland op heeterdaad betraapt is. Is dit geen bewuste oneerlijkheid? Een ander staaltje van de wijze waarop

Naspeuringen van Paul Theelen: 7 oktober 1914

tegen Nederland stemming wordt gemaakt vind ik in het volgende ingezonden stuk in de "Temps" van gisteravond. Het heet "De approviandeering van Duitschland", is geschreven door den heer Papelier, specialiteit in vervoerquaesties en oud Kamerlid voor Nancy, en wordt door den "Temps" aangekondigd als "une étude précise sur cette quaestion si importante". Ieder volk verdedigt zijn neutraliteit volgens zijn temperament. De heldhaftige Belgen overdekken zich met roem. De mercantiele Hollanders verrijken hun handel. De Franschen zullen degenen weten te herkennen die zich geruïneerd hebben om hen te verdedigen, en hen niet verwarren met degenen wier neutraliteit (?) in zoo ruime mate hun belangen dient. Sinds verscheidene dagen verklaren sommige militaire uiteenzettingen dat de handigheid van onze generaals en de moed van onze troepen binnenkort een machtigen bondgenoot zullen krijgen: de honger. Het is gevaarlijk, onder deze vreeselijke tijdsomstandigheden, ongerechtvaardigde verwachtingen te verspreiden. Wij kennen den positieven, methodischen geest der Duitschers; als zij zich opsluiten in hun velden, dan komt dat omdat ze zeker zijn regelmatig de proviand te zullen krijgen, die noodig is voor hunne troepen. Laten we niet te veel rekenen op den beloofden bondgenoot; laten wij eerst eens nagaan hoe en langs welken weg de Deutsche regimenten sinds elf dagen worden geapproviandeerd. Rotterdam, Hollandsche haven en mededingster van Antwerpen, is op het oogenblik geheel en al een Deutsche haven, de eenige die geopend is voor alle buiten-Europeesche producten, en die, dank zij de Hollandsche neutraliteit, niet onderworpen is. Aan de blokkade, die de Engelsche vloot Duitschland en speciaal Hamburg doet ondergaan. Gelegen aan den mond van de Maas en den Rijn ontvangt Rotterdam elk jaar honderdduizenden centenaars graan en meel, bestemd voor Zwitserland en voor West-Duitschland. Deze handels-beweging gaat op het oogenblik voort, (sic. Red. H.) Maar in plaats van den Rijn te nemen, en met behulp van de riviervaart te verschepen naar Keulen, Mannheim, Ludwighafen, Lauterburg en Straatsburg, varen de booten thans de Maas op, en verschepen te Maastricht, te Luik en te Namen, aldus achter de Deutsche legers alle buiten-Europeesche waren

1720
1725
1730
1735
1740
1745
1750
1755
1760
1765
1770
1775
1780

aanbrengende, meel, koffie, reuzel, spek, die noodig zijn voor de troepen. Deze handel ontwikkelt zich sinds een maand, want vertrouwend op onze nonchalance en onze achteloosheid in handelszaken geneeren de Hollandsche importeurs zich niet meer; aangezien echter deze generaal Honger wiens aankomst men signaleert, de aandacht zou kunnen trekken, hebben meer geautoriscerden dan ik deze quaestie opgeworpen. We lezen sinds eenige dagen dat in Holland de staat van beleg afgekondigd zal worden om het toezicht op oorlogscontrabande te vergemakkelijken. Op het oogenblik bestaat die handel dus. Van hun kant kondigen de Duitschers, om onze aandacht af te leiden, aan, dat de scheepvaart langs den rechter Rijn-oever verboden is; ze nemen dezen voorzorgsmaatregelen om booten te requireeren en te zenden naar de plaatsen waar ze willen, en om het voor Zwitserland bestemde graan en meel voor zich te houden. Om wijziging te brengen in dezen schandelijkten toestand en "generaal Honger" in staat te stellen zich te komen aanmelden, moet men van Holland meer energie en meer belangeloosheid vragen. Men moet dat land het voorbeeld van Roemenië voorhouden, dat uitvoer van graan en meel verbiedt. Of laten wij een beroep doen op Hollandsch loyaliteit. Laten, wij eischen dat de cognossemten van de'schepen, bestemd voor Rotterdam, eerlijk worden opgemaakt, alléén voor Hollandse he kooplui, wjér . atjpnaliteitj zou worden gecontroleerd door de vloot der geallieerden. Het slot van het artikel, dat wellicht te stevige dreigementen tegen Holland bevatte voor het geval het zich in deze eischen niet mocht willen schikken, is door den censor gesupprimeerd. , Ziedaar een staaltje hoe in ernstige, bezadigde Fransche bladen over Holland en Hollands houding geschreven wordt. Er valt in dit geval niet aan te twifelen of r.cowel de heer Papelier als de redactie van de "Temps" die het, stuk plaatste dat het de waarheid bevat. En juist omdat dat zoo is lijkt mij de vraag gewettigd of door. onze regoering wel het noodige gedaan wordt om niet alleen de vreemde regeeringen maar ook de publieke opinie in de verschillende landen omtrent hetgeen Holland doet'en verbiedt behoorlijk in te lichten. Vóór de Fransche regeering naar Bordeaux vertrok, op mn oogenblik waarop de Fransche pers jui' i zooals nu tegen Holland te velde trok, gaf een hooggeplaatst ambtenaar aan Buitenlandsche Zaken mij de verzekering dat de Fransche regeeriug zeer goed wist dat Nederland zijn neutraliteitsplichten met de meeste stiptheid naleefde en elke *chendi .g van die neutraliteit behoorlijk afweren zou. Dat is zeer geruststellend, en velen zullen dit bij ons wellicht voldoende vinden. Toch is het, dunkt mij, verkeerd de buitenlandsche, in casu de Fransche, publieke opinie zoo volstrekt te veronachtzamen, te minachten wellicht, als men dat bij ons schijnt te doen. Wjj Hollanders in het buitenland, kunnen iets doen, maar we beschikken, vooral meb de tegenwoordige gebrekkige verbindingen, niet over de noodige inlichtingen omtrent de toestanden in Nederland zelf om de vele onjuiste berichten met gezag te kunnen tegenspreken. En ik

1785 zou bescheidenlijk willen vragen, vindt onze regeering, die toch door haar
diplomatieke vertegenwoordiging hier in Frankrijk, naar te hopen valt, omtrent
1790 dergelijke uitingen wel uitvoerig zal worden ingelicht, geen aanleiding hetgeen er
onjuist is in dergelijke serieus artikelen van serieuze kranten door officieele
mededeelingen recht te zetten? En eenvoudig v*e? te vertellen wat ze doet, omdat ze
toen immers haar plicht van neutraliteit stipt en eerlijk vervult. Officieel moge het
1795 voor ons van niet heel veel belang zijn hoe de Fransche publieke opinie omtrent ons
is. er zijn er toch vermoedelijk in ons land*velen die niet graag zouden willen dat
de meerderheid der Franschen, die een eerlijk en een ridderlijk volk «ijn, omtrent de
wijze waarop wij thans optreden en onze belangen verzorgen een ongunstigen indruk
krijgen, terwijl wij dien niet verdienen. P.S. In plaats van zijn "Homme Libre" heeft
-Clemenoeau vanmorgen 'een "Homme Enchainé" uitgegeven, waarin hij kalmpjes voortgaat
te zeggen wat hij noodig vindt, zonder ook maar met een enkel woord op de schorsing
van den "Vrijen" man te zinspelen. In een zelfde geval is een ander blad voor een
dergelijke clandestiene voortzetting van de .uitgave na een schorsing gestraft. Of
men nu ook den "geketende" treffen
zou.

1800
Duitsche taktiek.
De schrijver van een "Dagboek van een gemobiliseerde", dat nu en dan in- den "Matin"
verschijnt, vertelt daarin het een en ander over de Duitsche strijdwijze. In'
overeenstemming met de oorlogswet. ten, maar zieer moorddadig in het begin van den
1805 oorlog, was de wijze, waarop de Duitschers zich gedroegen bij bosch- en
dorpgevechten, schrijft hij. Tot nog toe was het gewoonte, dat een troep den ingang
van een dorp, van een bosch bezette en verdedigde. Patrouilles en
verkenningdetachementen wisten dus, wat zij ervan te denken hadden, als zij bij
verkenning van bewoofde oorden of bosch perceelen geen vuur'hadden ontvangen, nadat
1810 zij tot in de' eerste straten of het midden van het bosch waren doorgedrongen. Het
gr»s kon dan gevoegelijk zonder gevaar volgen. De Duitschers nu hebben totaal
gebroken met die methode. Zij nemen een stelling in aan het andere uiterste einde van
bosch of dorp. Marcheert dan een vijandelijke kolonne, vertrouwend op het resultaat
der verkenning, zonder aan gevaar te denken op, dan wordt zij plotseling op een
1815 oogenblik, waarop zij daaraan het minst denkt, overvallen en is zij in de
onmogelijkheid om zich behoorlijk en snel te ontplooien, met het gevolg, dat het
Duitsche vuur geweldige gaten slaat in de vijandelijke treepenmassa. Iets dergelijks
passen de Duitschers toe bij het uitzetten van postenkefens ter beveiliging van een
stelling. Zij plaatzen nl. hun schildwachten niet een eind vóór, doch in de linie. Op
1820 de plaats, waar zij Duitsche posten en patrouilles hadden waargenomen, stootte de
hen. volgende Fransche troepen dan onverwachts op met' Duitsche soldaten gevulde
loopgraven.

Duitsche krijgsgevangenen naar Algiers.

1825 De Franschen zenden hun krijgsgevangenen blijkbaar naar Algiers. Althans, blijkens,
een Bericht uit Algiers van 29 September, zijn daar de eerste transporten
krijgsgevangenen aangekomen. Met een extra-trein zijn zij naar het binnenland gevoerd
en geïnterneerd te Tiziowzou en Fort National. De geboren Elzassers zijn
1830 ondergebracht te Medea, daar men onderscheid wilde maken tusschen hen en de
krijgsgevangenen uit het overige Duitschland.

De terugtocht van het Fransche leger in Augustus.

Uit het dagboek van een Fransch officier van gezondheid bij het elfde Fransche
legerkorps, kunnen wij over den terugtocht van het Fransche leger het volgende
1835 meedeelen: "Den 21 Augustus passeerde het 11e legerkorps de Belgische grens; Zaterdag
22 Aug. rukten wij op naar Paliseul. Heden is het de groote dag. Al heel gauw hooren
we kanongebulder en hoe verder we komen des veel te duidelijker hooren we de muziek
van het geschut. Hier werd reeds een tactische fout begaan. Men had omstreeks den
vorigen avond dicht bij het slagveld moeten laten kampeeren. Bij Paliseul komen we
1840 nu hongerig en vermoeid aan. We werden met uitbundige geestdrift ontvangen: de
inwoners brengen alles wat ze aan levensmiddelen hebben om onzen honger te stillen.
In den namiddag trekken de Duitschers op Maksim terug. Plotseling om 6 uur zoowat
zien we de artillerie en kavallerie terugwijken. Iedereen, vraagt zich af, wat er aan
de hand is.
1845 Dan komt het bevel de stelling te ontruimen en den terugtocht aan te nemen. Wat er nu
kwam was eenvoudig ontzettend! De gezamenlijke kolonnes van het geheele legerkorps,
troepen van elk wapen, alles stroomde dezelfde straatweg langs terug, zonder orde,
zonder te weten waarom, noch waarheen. Zij zijn allemaal opeens als versuft en ze

1850 kunnen maar niet snappen hoe zoiets mogelijk is. Men vertelt elkaar ter loops dat ook het naast ons vechtende korps op de vlucht geslagen is. Onze arme verlaten genie-compagnie krijgt het bevel den terugtocht te dekken. In alle stilte midden in een nacht van ijzig kouden nevel beginnen we met het graven van stellingen en loopgraven, maar al heel gauw werden die ook al weer opgegeven. We brengen den nacht verder door zonder een oog toe te doen, steeds in de gedachte, dat we ieder moment kunnen worden
1855 opgeofferd. Dat was in waarheid een nacht die ik mijn loven lang niet zal vergeten. Het was, om zoo ze zeggen, een "sauve qui peut". Zondag 23 Augustus gaat de terugtocht nog maar steeds verder.

Er is geen woord voor dezen terugtocht te vinden! Officiieren en soldaten hebben zeer sterke loopgraven met de bajonet willen nemen en daarbij ontzettende verliezen
1860 geleden. Het schijnt, dat men er wel wat al te licht over had gedacht en meende de Duitschers zouden wel het hazenpad kiezen, als ze zien zouden, dat er bij ons niet in het minst aan een dekking der terugtochtslinie gedacht was. De loopgraven waren ook niet eens van te voren door cavallerie verkend. Zaterdag 29 Augustus kwamen wij in Attigny aan."

1865 **Op Zee.**

Mijnen in de Adriatische Zee.

BORDEAUX, 6 October, (via Londen). (Reuter.) De minister van marine deelt de volgende kennisgeving mede: Daar door de Oostenrijksche marine automatische mijnen zijn gelegd
1870 in de Adriatische zee, is de Fransche marine genoodzaakt dit ook te doen. Om echter onschadelijke neutrale schepen voor schade te bewaren, geven de mijnen, door de Fransche marine gelegd, de waarborgen voorgeschreven door de Conventie van 's-Gravenhage van 1907. De gevaarlijke zone voor de scheepvaart zijn de territoriale wateren der Oostenrijksch-Hongaarsche monarchie en de straten, gelegen tusschen de
1875 eilanden aan de Dalmatische kust. Door deze mededeeling worden de belanghebbenden gewaarschuwd, ingevolge de bepalingen van artikel 3 der genoemde conventie.

DUITSCHLAND.

Generaal von Emmich.

1880 HANNOVER, 7 Oct. (W. B. bijzondere dienst.) Generaal von Emmich, die bij Luik de orde Pour le Mérite, ontving, is nu ook benoemd tot ridder 1e klasse van het IJzeren Kruis.

In het interneringskamp.

1885 Een medewerker van "De Tijd" heeft een ambtenaar in Russischen buitenlandschen dienst gesproken, die bij het uitbreken van den oorlog niet tijdig Duitschland had kunnen verlaten, gearresteerd werd, bijna een maand lang in het gevangenenkamp in Soltau bij Hannover doorbracht en die zich nu tijdelijk te Rotterdam ophoudt. In het kamp waren
1890 1400 gevangenen, voor het meerendeel Belgen uit Leuven, Dendermonde, Lebeke en andere plaatsen. Er waren ook lieden van andere nationaliteit, o. a. zes Chineezen, uit Brussel, die men voor Japanners had aangezien en gearresteerd. De Belgen kwamen allen uit plaatsen, welke de Duitschers als franc-tireursplaatsen beschouwden. Of de gevangenen zelf franc-tireurs waren, staat te bezien, omdat de Duitschers de meeste franc-tireurs op staanden voet hadden doodgeschoten. De gevangenen waren voor het
1895 meerendeel burgers uit den beschaafden stand, advocaten, geneesheeren, geestelijken, apothekers. Er waren 23 gebrekkigen onder. Voorts 12 kinderen en eenige lieden boven de 70.

De gevangenen waren in drie groote loodsen ondergebracht en sliepen op stroo. Na een week kregen degenen, die niet verdacht werden te hebben gefrantireerd, dekens. De
1900 Belgen, die in Duitschland waren geboren, of wier vader in Duitschland was geboren, of die een Duitse vrouw hadden, hadden bijzondere voorrechten. Zij mochten, bijvoorbeeld correspondentie voeren. Bij het ontbijt en het avondeten werd koffie zonder suiker verstrekt, en wel in kommen, die voor vier personen bestemd waren. Het middagmaal bestond uit soep met varkensvleesch erin en groente.

1905 De gevangenen moesten om 5 uur opstaan en om 7 uur met werken beginnen; om 12 uur was er pauze voor het middageten en om 5 uur was het werk afgelopen. Het werk was voor de verschillende gevangenen zeer verschillend. Sommige werden als wegwerkers gebruikt, andere werkten met stroo, een 25-tal werd gebruikt voor het dragen van militaire bagage. Verschillende echter, die verdacht werden als frantireurs te zijn
1910 opgetreden, werden aan het mestkruien gezet. Wie zich schuldig maakte aan lijntrekken werd met het platte van de bajonet op de hand getikt.

De vijf Belgische geestelijken hadden het aanvankelijk bijzonder hard. Men verdacht hen de raddraaiers te zijn geweest, die het volk tot franc-tireeren hadden aangezet. In de eerste dagen liet men hen in hun geestelijk gewaad in de arena rondloopen; als

Naspeuringen van Paul Theelen: 7 oktober 1914

1915 ze niet snel genoeg liepen, werden zij geslagen. Later echter gaf men hun verlof om de kinderen onderwijs te geven. Zij mochten het Vlaamsch als onderwijstaal gebruiken, maar Duitsch was verplicht vak van onderwijs. De ouden van dagen en de gebrekkigen hoefden niet te werken. Na eenige dagen mocht men ook in de cantine worst en brood
1920 koopen. Het rooken echter, dat aanvankelijk geoorloofd was, werd later verboden. De gevangenen mochten met elkander spreken. De meesten waren zeer verbitterd over het feit dat zij als vreedzame burgers waren gevangen genomen. Eén vertelde, dat hij 's ochtends om 6 uur werd gearresteerd, toen hij er op uit was gegaan om in een plas te
1925 visschen. Hij was op pantoffels en had een jockeypet op. Het verzoek om zich nog te gaan kleeden werd niet toegestaan. De bewakers kenden uitsluitend Duitsch; hun bevelen werden door de gevangenen, die Duitsch kenden, in het Fransch en het vlaamsch
1930 vertaald. De omstandigheid, dat men elkander niet verstond en de bewakers is den waan verkeerden, met gevaarlijke franc-tireurs te doen te hebben, werkte misverstand in de hand. Zoo had een gevangen werkmán, die de gewoonte had te pruimen en daarbij te
1930 spuwen, het ongeluk, over den broek van een bewaker te spuwen, die zulks verklaarde uit het oogmerk, hem te beleedigen. Hij moest zeven uur lang geboeid blijven. Een der Belgen deden een poging tot ontvluchting; zij werden aangehouden en onder strenge bewaking gesteld. Een van hen pleegde zelfmoord.

De verdediging van Kiautsjau.

1935 Uit Berlijn wordt ons een artikel toegezonden van de "La Plata Post" over de verdediging van Kiautsjau. Daaraan ontleen wij het volgende: Wie zich voorstelt, dat de verovering van Tsingtau eenvoudig een militaire wandeling is voor de Japanners, vergist zich geweldig, want Duitschland heeft rekening gehouden met de mogelijkheid, dat de bezetting zou worden aangevallen zonder hulp uit het moederland te kunnen
1940 krijgen, en het heeft zijn maatregelen met het oog daarop genomen. Tsingtau behoeft door zijn natuurlijke ligging wel geen aanval van den zee kant te vreezen, want de haven ligt achter een heuvelreeks, die de geheele kust beheerscht. Op die heuvelreeks zijn een aantal forten en landbatterijen aangelegd en met het zwaarste
1945 vestingkustgeschut bewapend. Alle forten zijn zoo ingericht, dat zij geheel onafhankelijk van elkaar kunnen opereeren. Ieder verdedigingswerk heeft zijn eigen installatie om licht en stoomkracht te maken, terwijl bij elk geschut ruimte is voor de manschappen die het bedienen om te slapen. Elk fort is voor langen tijd van
1950 proviand voorzien, zoodat zij een insluiting door den vijand rustig kunnen afwachten. Van groot belang is ook, dat men niet afhankelijk is van geïmporteerde steenkool, doch twee kolenmijnen, vlak bij, ter zijner beschikking heeft. Een aanval van de
1955 landzijde zou gevaarlijker zijn dan een van zeezijde, doch enkel omdat de Japanners daar hun overmacht meer kunnen doen gelden. Ook aan de landzijde is Tsingtau door reeds lang geleden uitgevoerde werken versterkt. Met het oog op een vijandelijken
1960 aanval in de bergen zijn standen gemaakt om de kanonnen in te plaatsen, wat men gedaan heeft op een wijze dat zij het voorterrein volkomen bestrijken. Daar in China de natuurlijke steunpunten, zooals bosschen of versterkte steden, ontbreken moet de
1965 opmarsen van een Japansch veldleger onder zeer groote moeilijkheden plaats vinden, wijl het geschut het gemakkelijk ?? beschieten. Verder is de toestand der wegen van dien aard, dat men slechts moeilijk vooruit kan komen. Tsingtau is daardoor nog veel sterker dan de vestingwerken van Port Arthur. De "Post" maakt nog de opmerking, dat de bezetting van Kiautschau is samengesteld uit dienstplichtigen, die uit geheel Oost-Azië zijn bijeengehaald. Bovendien is een burgerwacht gevormd en na de eerste oproeping hebben zich meer dan honderd vrijwilligers daarvoor aangemeld. Ook de leden der schuttersverenigingen hebben, voor zoover ze niet reeds dienstplichtig waren, een vrijwilligerskorps gevormd.

ROEMENIË.

De toestand in Roemenië.

1970 BOEKAREST, 7 Oct. (W. B.) De "Indépendance Roumaine" trekt in verband met het drijven van eenige bladen in de hoofdstad de volgende conclusie. Te ongelegenertijd gehouden meetings en vergaderingen om de openbare meening te beïnvloeden, leidden tot niets anders dan dat hierdoor de toestand in Roemenië in een vals daglicht wordt gesteld. In het buitenland wordt den indruk gevestigd, dat elk oogenblik een conflict kan
1975 uitbreken tusschen regeering en volk. Dergelijke ellendige uitdagingen bloeden van zelf dood bij de vaderlandslievende houding van het geheele volk. De voor een oogenblik door stelselmatige ophitserij op een dwaalspoor gebrachte vaderlandsliefde vindt zich vanzelf terug.

ZWEDEN.

1980 **Contrabande**

STOCKHOLM, 6 Oct. (W. B.) De Britsche gezant deelde officieel den minister van buitenlandsche zaken mede, dat een herziening van de contrabandelijst aanstaande is. Hij voegde hieraan toe, dat de Zweedsche uitvoer van magneetijzer (en dit komt praktisch neer op de geheele Zweedsche ertsuitvoer) voortaan van Britsche zijde geen belemmering meer zal ondervinden.

PERZIË.

Perzië en Rusland.

1990 WEENEN, 6 Oct. (Korr. Bureau.) Uit Konstantinopel wordt aan de "Rundschau" bericht: De anti-Russische beweging in Perzië neemt voortdurend toe. Op de Russische legatie te Teheran zijn o.a. dreigbrieven gevonden. Rusland wil derhalve ter bescherming zijner onderdanen en van het diplomatiek personeel troepen zenden. Te Tebriz, Kaswin en Serab zijn bevrijdingscommissies opgericht, waarbij velen zich aansluiten. Bij het Oenargebergte is hevig gevechten met Russische grenstroepen. De Sjachsewennen
1995 behielden in die gevechten de overhand.

EGYPTE.

Onlusten in Egypte?

2000 KONSTANTINOPEL, 7 Oct. (W. B.) De. "osm. Lloyd" verneemt, dat het in Alexandrië en Kairo tot bloedige botsingen is gekomen tusschen de troepen en Egyptenaren, die weigerden zich naar Europa te laten sturen om daar te gaan vechten.

VEREENIGDE STATEN.

Internationale verdragen.

2005 WASHINGTON, 6 Oct. (Reuter.) Minister Bryan beijvert zich vredesverdragen met Duitschland, Oostenrijk en Japan af te sluiten in denzelfden geest als reeds geschied is tusschen de Vereenigde Staten en andere landen. Gisteren confereerde hij ter zake met graaf Bernstorff.

2010 **De Londensche Beurs.**

Ten gevolge van het verbod tot verhandelen van Amerikaansche waarden te Londen beneden de pariteit der New-Yorksche slotkoersen van 30 Juli (waarbij \$ 1 gelijk is gesteld met 4 th.), is de omzet in deze fondsen te Londen vrijwel geheel tot staan gekomen. Alleen in ?? Notes dor. Canadian Pacific gaat nog wat om, daar deze nog
2015 iets boven het toenmalig niveau noteeren. Canadians waren dien dag n.l. te New-York 157 ? cum dividend, pariteit 158, terwijl de koers thans 159% is. De 6% Notes noteeren 103£ ?s tegen 102 ? cum op 30 Juli. Het besluit van het Londensche beursbestuur wordt algemeen gebillijkt, daar de omzet op de straatbeurs zoo beperkt was, dat de fluctuaties een misleidenden indruk moesten maken. Zoo had de daling van
2020 3% in Steel shares aan het eind der vorige week bij een omzet van 200 à 300 aandeelen plaatsgevonden. Men verwacht thans te Londen, dat de beurs aldaar, in geval de veldslag aan de Aisne ten gunste der Geallieerden wordt beslist, half November zal worden heropend, doch dat nog geruimen tijd na deze eventueele heropening slechts op beperkende voorwaarden zaken gedaan zullen mogen worden. Central Argentines zijn tot
2025 90% verbeterd, daar het aangekondigde dividend meeviel. In industriele waarden bleef de omzet betrekkelijk levendig, vooral in aandeelen van wapenings-maatschappijen en in Marconi's. Oliewaarden waren stil doch vast. Shells hooger op £3.7.8,

De Londensche geldmarkt.

2030 Te Londen is j.l. Maandag £5.87 millioen uitbetaald aan rente op Consols en Britsch-Indische staatsfondsen en £937,000 aan dividend op aandeelen der Engelsche Bank en van andere maatschappijen. De ruimte op de geldmark is na deze uitbetalingen nog toegenomen, zoodat de onttrekking van middelen voor de storting op de £2 millioen Fransche schatkistwissels geenerlei invloed op de geldkoersen uitoefende. Ook de
2035 vermeerdering van den goudvoorraad der Engelsche Bank met £1.81 millioen, waarvan £1.51 millioen in Amerikaansche Eagles droeg tot de zwakke stemming der geldmarkt bij. Bij de Engelsche Bank vond de inschrijving plaats op £1 millioen 6 m. wissels der gemeente Liverpool. Ingeschreven werd voor £4,591,000. Op inschrijvingen tot den
2040 koers van £98 2 sh. ? d. wordt 47% toegewezen. Die daarboven ontvangen het volle aangevraagde bedrag. Het gemiddelde disconto komt iets lager uit dan verwacht werd. Op de open markt noteerden 6 m. wissels 3\$-3-?. In pre-moratorium wissels vonden slechts kleine omzetten bij de Engelsche Bank plaats. Call money noteerde ??-1%, geld voor een week 2-2£%.

2045 Uit Manchester wordt gemeld, dat de bankclearings aldaar in de afgelopen week £6.39
millioen hebben bedragen tegen £9.03 millioen in de overeenkomstige week van het
vorig jaar. Deze vermindering is de grootste in één enkele week sinds het uitbreken
van den oorlog. Volgens mededeelingen uit Egypte zijn maatregelen getroffen om de
coupons der Egyptische schuld, die deze maand vervallen, op tijd te voldoen.

2050

De Berlijnsche geldmarkt.

In verband met de eischen die de storting op de oorlogsleening aan de Deutsche
geldmarkt heeft gesteld, is eendaagsch geld te Berlijn tot 5½-6% opgelopen. De
handel in binnenlandsche wissels stond vrijwel stil, wegens de terughoudendheid der
2055 banken in verband met de bedoelde geldeischen. Voor wissels op Nederland bestond
weder groote vraag, waardoor de noteering tot Mk. 184 ? per Mk. 100 steeg, tegen een
normalen koers van ca. 168. Uit Frankfurt worden de volgende noteeringen voor
buitenlandsch bankpapier gemeld: Nederlandsch Mk. 183, Belgisch 82, 20-82, 40,
Italiaansch 81, 70, Fransch 85, 80-85, 85, Zwitsersch 85, 80-85, 90, Engelsch 21, 60,
2060 Oostenrijksch 77, 75, Greenbacks 4,25. Voor Amerikaansche coupons wordt Mk. 4,22 per
\$ 1 betaald, voor Nopons wordt Mk. 4,22 per \$ 1 betaald, voor Napolons 17,48, voor
soveseigns 21,55.

Bij de Darlehenskassen zijn in verband met de eerste storting van 40% op de
Rijksleening, zooals verwacht werd, omvangrijke beleeningen afgesloten. Voor de
2065 leening bestaat, volgens Deutsche berichten, vraag boven den koers van uitgifte.

Het financieren van den Egyptischen katoenoogst.

De "Times" verneemt uit Cairo dat de Egyptische regeering onder garantie van het
Engelsche gouvernement te Londen £5 millioen schatkistbons zal uitgeven. Een gedeelte
2070 van de opbrengst zal strekken tot het verschaffen van onderpand voor een uitgifte van
noodgeld in den vorm van bankbiljetten. Deze biljetten zullen in overleg met de
Egyptische regeering door de Egyptische Nationale Bank worden uitgegeven, teneinde
den katoenoogst te financieren.

2075 **Marconi.**

De Marconi Wireless Telegraph Company deelt mede, dat de draadlooze stations te San
Francisco en Honolulu zijn opengesteld. Het telegram-tarief voor dépêches uit
Engeland bedraagt 2 sh. 3 d. per woord, wat 9 d. lager is dan over de bestaande
telegraafkabels.

2080 De Marconi-dienst voor nacht- en uitgestelde brieftelegrammen aan het einde der week
tusschen Canada en de Vereenigde Staten is niet geschorst en berichten worden op de
gewone wijze aangenomen. Het tarief bedraagt 8 d. per woord, dat is 33% lager dan bij
de kabel-maatschappijen, die 1 sh. per woord heffen.

2085 **De Deutsche oorlogsleening.**

Naar de Deutsche bladen melden komen nog steeds aanvragen voor de 5% oorlogsleening
in, ten deele zelfs voor hogere prijzen dan den koers van uitgifte. In verband
hiermede wordt van sommige zijden in overweging gegeven het resteerende bedrag van
Mk. 540 millioen, dat nog geëmitteerd zou mogen worden op grond van de aanvankelijke
2090 machtiging tot uitgifte van Mk. 5 milliard dadelijk te emitteeren, hoewel de
schatkist thans zoo ruim van middelen is voorzien, dat zulk een uitgifte op zich zelf
voor het oogenblik niet noodig is. Op de geplaatste Mk. 4461 millioen moest Maandag
40% worden gestort, dat is dus Mk. 1784 millioen. Intusschen moeten bedragen tot Mk.
1000 dadelijk worden volgestort, zoodat in het geheel met deze betaling wel ca. Mk. 2
2095 milliard gemoeid zal zijn geweest. Zooals men weet waren 200,000 inschrijvingen voor
bedragen van Mk. 100-200 en 700,000 voor inschrijvingen van Mk. 200-2000 aangemeld.
Op de Deutsche geldmarkt moet de storting een belangrijken invloed hebben. In de
eerste plaats zullen stellig belangrijke bedragen die bij de banken à deposito waren
geplaatst, zijn opgevraagd, al zullen deze geleidelijk geheel of ten deele
2100 terugvloeien, naarmate het Rijk gelden voor krijgs-leveranties uitbetaalt, de
Rijksbank komt natuurlijk in een sterker positie door aflossing van schatkistwissels
en schijnbaar ook door het feit, dat een aanzienlijk bedrag der inschrijvingen
gefinancierd wordt door het opnemen van beleeningen bij de Darlehenskassen. Immers is
bepaald dat de Kassenscheine dier instellingen ten aanzien van de dekking van
2105 bankpapier gelijk zullen staan met goudgeld, zoodat de Rijksbank hiertegen het
drievoudige bedrag aan bankbiljetten zal mogen uitgeven. Intusschen komt men
zodoende toch wel voor eigenaardige financieele verhoudingen. De Deutsche
spaarbanken b.v. die blijkens een mededeeling van den President der Rijksbank voor
ca. Mk. 900 millioen op de oorlogsleening hebben ingeschreven, hadden natuurlijk
2110 volstrekt niet een zoo groot bedrag aan kasmiddelen, te meer daar het in Duitschland

Naspeuringen van Paul Theelen: 7 oktober 1914

gewoonte is dat de spaarbanken hun geld voor het overgrootste deel op hypotheek uitzetten en deze hypotheek thans niet kunnen worden opgezegd. De middelen zijn dus voor een groot deel verkregen door het beleenen van fondsen, hypotheek-grossen enz. bij de Darlehenskassen. Tegen dit papier, dat overigens goed gedekt is, daar deze 2115 instelling slechts 70% der waarde van prima binnenlandsche effecten voorschiet, 60% van die van andere obligatiën (op de basis der koersen van 25 Juli) en 50% op goederen volgens een voorzichtige waardeschatting, geeft de Rijksbank nu op haar beurt bankbiljetten uit, terwijl ten slotte de Darlehenskassen op de oorlogsschatting 2120 desgewenscht 75% voorschiet. Wie goederen verpand heeft ter inschrijving op de leening en later de stukken zelf ook verpand, stelt dus de Rijksbank tweemaal in staat een groot bedrag bankpapier uit te geven in laatste instantie op hetzelfde onderpand. Welk bedrag in contanten zal worden gestort en welk in Darlehenskassenscheine kan eerst geleidelijk blijken, te meer daar de stortingen op de oorlogsleening tot eind December bewerkstelligd kunnen worden, al is reeds thans 2125 een aanmerkelijk bedrag dadelijk volgestort. In de afgelopen week werden Mk. 266 miljoen Darlehenskassenscheine uitgegeven, blijkbaar reeds in verband met de voorbereiding van de storting op de oorlogsleening, waardoor het totale uitstaande bedrag tot ruim Mk. 477 miljoen steeg. Te oordeelen naar het verleende verloop om het maximum bedrag der Darlehenskassenscheine van Mk. 1500 miljoen tot Mk. 3000 miljoen 2130 te verhoogen, verwacht men dat een zeer aanzienlijk gedeelte met Kassenechteine zal worden betaald, d. w. z. door verpanding van effecten, goederen enz. liquide is gemaakt.

Opheffing verbod van uitvoer.

2135 Uit Christiania wordt gemeldt, dat het verbod van uitvoer van wild, gevogelte, eieren, koffie, thee en grondstoffen voor de margarineindustrie uit Noorwegen voorloopig is opgeheven.

Uit de Petroleumindustrie.

2140 Uit Petrograd wordt, gemeld, dat een agent van het Russische ministerie van handel naar Stry zal vertrekken, om een transportdienst van de Galicische petroleumvelden naar Busland te organiseren.

Uit Oostenrijk-Hongarije.

2145 De gemeenteraad van Budapest heeft een dringend verzoek tot de Hongaarsche regering gericht om voorloopig de invoerrechten op graan op te heffen en maximum-prijzen voor graan en meel vast te stellen. (In Duitschland zijn de graanrechten, zooals men weet, dadelijk bij het uitbreken van den oorlog opgeheven. In Oostenrijk-Hongarije weten de agrariërs daarentegen zelfs thans nog de opheffing tegen te houden, ondanks de 2150 geweldige stijging die reeds in de graanprijzen is ingetreden. Red. Hbld.)